

ICOM Srbija

EKOMUZEJI I MUZEJI ZAJEDNICA
Prošlost i budućnost jedne ideje

Iz sadržaja

4

Intervju

Alberto Garlandini,
potpredsednik ICOM-a

6

Tema

Ekomuzej i muzeji zajednica

8

ICOM Srbija

Seminari 2017.

12

Jubileji

170 godina Galerije Matice srpske

14

Događaji

Muzej savremene umetnosti u Beogradu ponovo radi

18

U fokusu

Duže od veka s Lubardom

28

Manifestacije

Etnology fest

30

Muzeologija

Kolonijalni Viljemsburg

U znaku međunarodne saradnje

Međunarodna muzejska zajednica okupila se prve nedelje juna meseca u Parizu na 83. sastanku Savetodavnog odbora ICOM-a i 32. Generalnoj skupštini ICOM-a. Bila je to prava prilika da se brojnim kolegama iz čitavog sveta još bliže prikažu aktivnosti muzeja Srbije. Novi broj časopisa ICOM Srbije, u izmenjenom konceptu i izdanju i po prvi put na engleskom jeziku, najpre je uručen predsednici ICOM-a Suaj Aksoj. Bilo je teško poneti dovoljan broj primeraka, ali se celokupna ICOM zajednica upoznala sa radom Nacionalnog komiteta ICOM Srbija putem elektronske verzije časopisa.

Kada već govorimo o međunarodnoj i regionalnoj saradnji, moramo da naglasimo izuzetnu aktivnost muzeja ovog leta. Etnografski muzej u Beogradu je ugostio kolege iz Ljubljane, a takođe je gostovao u Nacionalnom muzeju u Nju Delhiju. Kolege iz Spomen-zbirke Pavla Beljanskog i Kuće Legata gostovali su u Podgorici. Prirodnjački muzej se predstavio u Polimskom muzeju u Beranama, Muzej naivne i marginalne umetnosti je, u saradnji sa šidskim "Ilijanumom" i Narodnim muzejom iz Kraljeva, otvorio jedinstvenu izložbu u Galeriji Halle Saint Pierre u Parizu. Istorijski muzej Srbije je svoje izložbe predstavio od Soluna do Krfa, kolege iz Muzeja Vojvodine su gostovale u Slovačkoj, Muzej Jugoslavije je pobedio na međunarodnom takmičenju za najbolji muzejski film, dok su Jugoslovenska kinoteka i Kineški filmski muzej potpisali Memorandum o saradnji.

Realizujući još jedan projekat u ciklusu stručnih muzejskih seminara, u zaključnim razmatranjima je konstatovana rastuća uloga ekomuzeja u konzervaciji i prezentaciji kulturnog i prirodnog nasleđa. Ekomuzeji su sinonim snage jedne zajednice i kroz primenu održivog razvoja kulturnog turizma predstavljaju važan činilac poboljšanja blagostanja i razvoja čitave sredine. Istovremeno, Nacionalni komitet ICOM Srbija će, kao strukovno udruženje, nastaviti aktivnosti koje će doprineti realizaciji započetih i iniciranju novih projekata ekomuzeja.

Kao odraz potrebe za planskim pristupom kulturi ovu godinu je obeležio i početak niza javnih rasprava o Predlogu strategije razvoja kulture u Srbiji od 2017. do 2027. godine. Kao posebno važne segmente Predloga strategije treba navesti usvajanje niza zakona i podzakonskih akata, kao i zaštitu kulturnog nasleđa, kao temeljne vrednosti društva. Istovremeno naglašena je potreba razvoja savremenog stvaralaštva, između ostalog i kroz povećanje sredstava za mobilnost umetnika, a svakako treba istaći i plan kapitalnih investicija i otvaranja novih muzeja, uz okončanje dve najvažnije rekonstrukcije - Narodnog i Muzeja savremene umetnosti u Beogradu. Bez obzira na pohvale i kritike Predloga strategije treba to shvatiti kao početak konstruktivnog dijaloga koji će rezultirati konačnim donošenjem ovog važnog strateškog dokumenta.

Slavko Spasić

Redovna skupština u novom sastavu

Redovna 32. Generalna Skupština i 83. sastanak Savetodavnog odbora ICOM-a održani su od 7 do 9. juna u Parizu, u uobičajenom terminu, ali sa novim Predsedništvom za koje je ovo bila prilika da rezimira prvu godinu od kako vodi najveću zajednicu muzeja na svetu

Tekst i fotografije: Slavko Spasić

Otvorajući godišnji sastanak, Suaj Aksoj, predsednica ICOM-a, svima je poželeva sadržajne diskusije i razgovore: Ona je izjavila: „Prisustvujući ovim međunarodnim stručnim dijalozima, kao i onima održanim na godišnjim sastancima i konferencijama naših komiteta, oduševljena sam ulogom koju je ICOM odlučan i sposoban da realizuje u službi društva i ponosna sam što učestvujem u tome. Muzej, kao ustanova koja nas ujedinjuje, prošao je kroz preobražaj tokom decenija i vekova, prelazeći sa estetske i obrazovne uloge ka izraženijoj društvenoj ulozi, što je reakcija na postojeću, hitnu potrebu da se bolje razumemo, kako unutar zajednica, tako i preko granica.“

Kris Vajthed, kao glavni govornik, održao je inspirativan govor o tome kako se muzeji mogu nositi s teškim istorijama. On se trenutno bavi upotrebom prošlosti, vremena i mesta u političke svrhe, kao i spornim istorijama i nasleđima, naročito tamo gde se oni dovode u vezu sa savremenim tenzijama i sukobima u društvu. On je istakao „značaj skretanja pažnje na pluralizam nasleđa“.

U svom obraćanju tokom svečanog otvaranja, Mehtilda Rosler, direktorka Odeljenja za baštinu i UNESCO Centra za svetsku baštinu, je podsetila na nove Uneskovske *Preporuke o zaštiti i promociji muzeja i kolekcija* usvojene 2015. godine: “Jedan od najvažnijih ciljeva *Preporuka* iz 2015. godine jeste podsticanje duha regionalne i međunarodne saradnje. Kao što svi znate, sredstva koja su muzejima stavljena raspolaganje neravnomerno su raspoređena. Da bi muzeji realizovali svoje misije, neophodni su im odgovarajuća sredstva i pomoć od javnog i privatnog sektora, umetnika, građana, univerziteta i akademskih ustanova, kao i partnerstva s njima. Kako se polje muzejskog rada širi u svim delovima sveta, moramo raditi zajedno kako bismo pronašli nove partnere, uz očuvanje integriteta muzeja i njihovih zbirki“.

Tokom sastanka Savetodavnog odbora ICOM-a predsedavajući nacionalnih i međunarodnih odbora bavili su se globalnim i lokalnim izazovima sa kojima se muzeji suočavaju. Podnete su preporuke sa sastanaka nacionalnih i međunarodnih odbora, kao i

prezentacije rada Stalnog odbora ICOM-a, regionalnih alijansi, pridruženih organizacija i rad Generalnog sekretarijata ICOM-a. Predstavili su strateško pitanje etike, upravljanje rizikom od katastrofa, definisanje muzeja, bazu podataka o članstvu, publikacije, komunikaciju i drugo. Prisutni su takođe učestvovali na radionicama o strategijama za Uneskovu *Preporuku o muzejima*, novim podacima o bazi podataka i definiciji muzeja.

Redovna generalna skupština otvorena je godišnjim izveštajem predsednika za 2016. godine, dok je Ema Nardi, blagajnik ICOM-a, podnela finansijski izveštaj i naglasila nastojanje ka povećanju transparentnosti. Tokom vanredne skupštine, revidirani Statut je usvojen sa 97% glasova.

Sledeći godišnji susret je zakazan za period 6-8. juna 2018. u Parizu.

Časopis ICOM Srbija u Parizu

Zahvaljujući timu izuzetnih saradnika (Jelena Banjac, Boris Bilenkij, Bojana Bogdanović, Zorana Drašković, Biljana Đorđević, Milica Đukić, Predrag Ilić, Višnja Kisić, Daniela Korolija Crkvenjakov, Nina Krstić, Nikola Krstović, Živojin Manojlović, Miloško Milićević, Sonja Milićević, Vuk Milosavljević, Milena Milošević Micić, Tijana Palkovljević Bugarski, Anita Radeta, Majda Sikošek, Suzana Spasić, Stela Spasić) i našim nesebičnim sponzorima: MTS-u, Ševi doo i Kunsttransu, uspeali smo da redizajniran i redefinisani časopis ICOM Srbija, publikovan prvi put na dva jezika – srpskom i engleskom, završimo pre nego što je predsednik Nacionalnog komiteta, Slavko Spasić, krenuo na redovnu Generalnu skupštinu ICOM-a u Pariz. Tako se naš časopis našao u rukama kolega iz celog sveta, koji su bili oduševljeni njegovim izgledom i sadržajem.

Snaga muzeja je u diverzitetu

Potpredsednik ICOM-a Alberto Garlandini je krajem oktobra boravio u Beogradu kao jedan od govornika na seminaru ICOM Srbije *Ekomuzeji i muzeji zajednica*. Bila je to prilika da sa njim porazgovaramo o aktivnostima ICOM-a, planovima i programima na kojima trenutno radi Međunarodni savet muzeja

Tekst: Tamara Ognjević / Fotografije: Vuk Nenezić, VR team

I skusan muzejski profesionalac Alberto Garlandini je bio predsednik ICOM Italija, a od jula 2016. je potpredsednik ICOM-a. Član je Savetodavnog komiteta Međunarodnog saveta muzeja, i više nacionalnih komisija pri Ministarstvu kulture Italije. Dugi niz godina je bio predsednik Filmske fondacije Lombardije i jedan od nosilaca projekta promocije kulturnog nasleđa Italije u svetu. Autor je gotovo dvesta knjiga, članaka i eseja iz oblasti muzeologije i heritologije, koji su prevedeni na više svetskih jezika, cenjen i rado pozivan međunarodni predavač, ali pre svega profesionalac posvećen dobrobiti svetske muzejske zajednice. Spada u red najaktivnijih rukovodilaca ICOM-a, čovek koji je doslovno stalno na putu, ali i osobu sa neverovatnom osobinom da odmah odgovori na mejl, da se u trenutku seti Vašeg imena i situacije u kojoj ste se upoznali. Prvi put sam ga srela krajem novembra 2015. na ICOM-ovoj predkonferenciji u Breši (Italija). I tada je, baš kao i tokom seminara ICOM Srbija, plenio jednostavnošću, strpljenjem i toplinom. Neću pogrešiti ako napišem da je Alberto Garlandini istinski zaljubljenik u muzeje, čovek koji je struci doslovno podredio i posvetio život.

Šta je ustvari ICOM? Ljudi su često zbunjeni oko toga šta tačno radi Međunarodni savet muzeja, koje su njegove nadležnosti, kolika mu je moć?

Naglasio bih pre svega da je ICOM nevladina asocijacija. On je potpuno autonoman i zavisi jedino od svojih 37.000 članova širom sveta. ICOM i UNESCO su osnovane iste, 1946. godine, i polazna ideja u oba slučaja je bila ista – suočiti se sa ovim svetom punim destrukcije, svetom koji je u tom trenutku bio razoren svetskim ratom, i stvoriti novu, miroljubivu platformu za saradnju. Ono što je tada bilo važno, važno je i sada. ICOM nastoji da ukaže na ulogu muzeja, kulture i kulturnog nasleđa u savremenom društvu, jer vi danas imate zajednice koje misle da se mogu razvijati bez svesti o kulturnom nasleđu i ulozi muzeja u tom procesu. Dakle primarna uloga ICOM-a je da ukaže na ulogu muzeja u društvu, a zatim i da ukaže na ulogu ljudi koji rade u muzejima, jer muzej su pre svega ljudi koji rade

Alberto Garlandini u razgovoru sa našom urednicom

u svim tim lepim zgradama, ljudi koji nisu zaduženi da brinu samo o kolekcijama već o brojnim društvenim, kulturnim i edukativnim aktivnostima koje definišu ulogu muzeja u društvu. Mi živimo u vrlo komplikovanom svetu. Iz jednog ugla jasno vidimo uništavanje kulturnog nasleđa, i to ne samo kao kolateralnu štetu usled nekog konflikta, već kao ciljani proces, u tom smislu ICOM ima zadatak da reaguje, da sarađuje sa organizacijama poput UNESCO-a, u naporu da takve procese osujeti, da zaštiti baštinu, da učini maksimum u okolnostima visokog rizika. S druge strane, mi se trudimo da uradimo sve što je u našoj moći kada je reč o preventivnoj zaštiti. U tom kontekstu sarađujemo sa vladama zemalja širom sveta i činimo maksimum da razvijemo svest o važnosti zaštite kulturnog nasleđa.

ICOM je velika asocijacija i na trenutke ta struktura deluje kompleksna, preambiciozna?

Da, ICOM je vrlo kompleksan sistem, složena organizacija, međutim njegova stvarna snaga leži u nacionalnim komitetima. Mi radimo stvari na međunarodnom planu, ICOM naravno ima i međunarodne komitete, ali prava snaga, istinska moć ICOM-a su nacionalni komiteti. Oni su i najefikasniji, a kada su dobro struktuirani i imaju jasne ciljeve, mogu zaista biti izuzetno uticajni.

Koliko ICOM može uticati na odluke političara, državnih sistema, ljudi koji donose odluke?

U prošlosti je ICOM bio mnogo zatvoreniji, više okrenut struci i ideji razmene među stručnjacima. Međutim, poslednjih godina ICOM je sve više u javnosti, sve glasnije

iznosi svoje stavove i sve više insistira da se mišljenje asocijacije čuje na mestima na kojima se donose odluke.

Svedoci smo najave povlačenja SAD iz UNESCO-a. Hoće li to poremetiti ravnotežu i u ICOM-u?

Ni najmanje. Nama je naravno žao što se tako nešto dešava, jer smatramo da kultura, baština i obrazovanje treba da budu iznad političkih odluka. ICOM u tom smislu sigurno neće biti ugrožen. Nacionalni komitet ICOM Amerika je jedan od najvećih i najaktivnijih, i njihov stav po ovom pitanju je jasan, međutim posledice te odluke vlade SAD, ako dođe do njene realizacije, nisu dobre iz brojnih drugih razloga.

Prošle godine ICOM je u Milanu proslavio 70-ti rođendan. Tom prilikom je dobio novu upravu. Šta je novo stiglo sa predsednikom Suaj Aksoj i njenim timom?

Bez obzira na promene ljudi koji vode ICOM, svi se staramo da se održava kontinuitet kada je reč o onome što je već postignuto. Ova uprava nastoji da poveća uticaj ICOM-a na međunarodnom planu. Nastojimo da utičemo na strukture koje odlučuju, da im objasnimo važnost muzeja i kulturnog nasleđa širom sveta. Mnogo više sarađujemo sa organizacijama kakav je recimo OEBS. Oni zahvaljujući saradnji sa nama sada mnogo bolje razumeju ulogu muzeja i kulturnog nasleđa kao važnog faktora ukupnog razvoja društva. Ilustracije radi, mi smo ove godine prvi put učestvovali na konferenciji G7 u Italiji, dakle na konferenciji najrazvijenijih zemalja sveta na kojoj se obično razgovara o ekonomiji i politici. I prvi put su se na takvom jednom skupu sreli ministri kul-

ture. Itakako su tom prilikom razmatrali ulogu ICOM-a u procesima od značaja za ukupni razvoj. Vidite, ICOM je nevladina asocijacija, a biti nevladina asocijacija to je bogatstvo. Mi smo svoji, a pri tom smo profesionalci. Dakle, mi možemo da damo vrlo korisne informacije i savete, da nepristrasno pomognemo da neke stvari budu mnogo bolje. Mi smo korisni. I to je bilo prvi put da na jednom sastanku G7 nepravno učestvuje jedna nevladina organizacija, a ta organizacija je ICOM.

Šta je u ovom trenutku najveći globalni izazov za ICOM?

Nezakonita trgovina kulturnim dobrima po mom mišljenju. To je veliko izazov i veliki problem. Vi, recimo, imate, s jedne strane situaciju da ekstermisti uništavaju kulturna dobra, a s druge, da ti isti ekstermisti organizuju protivzakonitu prodaju onoga što nisu uništili. Na taj način pribavljaju novac za svoje aktivnosti. Nažalost, ne bi problem bio u tome što oni nastoje da prodaju kulturna dobra, već u tome što za to postoji tržište, koje bez obzira na činjenicu da je reč o kriminalu, kupuje kulturna dobra. U tom smislu je prihvatanje i primena ICOM-ovog etičkog kodeksa od najvećeg značaja. I to ne samo da taj kodeks prihvate ljudi struke već vlade zemalja širom sveta.

ICOM je nedavno uputio poziv svojim članovima da aktivno učestvuju u promišljanju nove definicije muzeja. Imajući u vidu da je svetska zajednica muzeja vrlo raznolika, velika i kompleksna, sa različitim shvatanjem uloge muzeja, postavlja se pitanje da li nova definicija može biti prihvatljiva za sve?

Snaga muzeja jeste upravo u činjenici da oni nisu homogeni, u činjenici da rade u različitim kulturama, da su njihova iskustva i razmišljanja drugačija. Taj diverzitet je dobar. On je plodan. U tom kontekstu ICOM ne želi nikakvu krutu definiciju. Naprotiv, mi upravo ukrašavanjem različitih viđenja želimo da stvorimo jednu platformu koja se uvek može dopunjavati. Koja je fleksibilna. Naposljetku, mi smo svesni da živimo u svetu stalnih promena i izazova, a u takvom svetu i muzej stalno mora da se menja kako bi angažovano učestvovao u razvoju društva. Posao ICOM-a je da u tom procesu pomogne, da poveže njegove aktere i omogućiti im da razmene mišljenja, ideje i iskustva. I mi se trudimo da taj posao radimo najbolje što umemo.

Prošlost i budućnost jedne ideje

Ekomuzej nije nužno institucija već projekat i proces lokalnog razvoja koji kombinuje ljudske i baštinske resurse određene teritorije. Fokusiran na kulturnu dimenziju nekog prostora, kao i svakog ko živi na toj, konkretnoj teritoriji, ekomuzej teži da oslika sveukupan doživljaj tog mesta. Angažujući lokalno stanovništvo u zaštiti kulturnog i prirodnog nasleđa, ekomuzej ima za cilj da podstakne društveni, ekološki i ekonomski razvoj

Tekst: Gordana Milanović / Fotografije: EVE Museology, All Free Photos

Ekomuzej "Batana", Istra

Sezdesetih godina 20. veka političke i društvene promene podstakle su preispitivanje celokupnog sistema, poretku, vrednosti, a samim tim i uloge javnih institucija. Muzeji, kao ustanove od javnog značaja, nisu izostavljeni iz procesa promišljanja o potrebi za društveno odgovornim institucijama koje će doprineti razvoju zajednica i društvenog sistema. Kritika institucije muzeja bila je usmerena na njihovu statičnost, uska gledišta i orijentisanost na artefakte, kao i na neophodnost da se otvore prema čoveku i vremenu u kojem deluju. Zagovaralo se mišljenje da muzeji imaju potencijal i moć, a samim tim i odgovornosti i obavezu da budu pokretači društvenog razvoja i napretka zajednica. Muzej se više

nije doživljavao kao trezor čija je primarna uloga čuvanje svedočanstava prošlosti. Postavilo se pitanje ko, sa kakvom namerom i za koga baštini, i šta taj složen proces znači za aktuelni trenutak.

Povezivanje muzeja i zajednice

Na konferenciji Ikoma 1968. godine u Minhenu zaključeno je da muzeji treba da postanu jedne od najvažnijih naučnih institucija koje će doprineti, kulturnom, društvenom, ekonomskom i turističkom napretku, a na Uneskovom Okruglom stolu u Santijago de Čileu 1972. godine, donet je zaključak da je neophodno povezati muzej i zajednice, koji kroz zajedničko promišljanje nasleđa, njegovu zaštitu i interpretaciju, mogu dopri-

neti društvenom razvoju. Kroz razmatranje svrhe muzeja u društvu, kreirala se teorijska platforma nazvana *nova muzeologija*, koja je u odnosu na „staru“, fokusiranu na metode muzejskog rada, duboko preispitivala odnos čoveka prema baštini.

Ideje *nove muzeologije* predstavljale su uporište novo-osmišljenog koncepta ekomuzeja. U francuskim gradovima Le Krezo i Monso le Men, osnovan je 1971. godine prvi ekomuzej, *Muzej čoveka i industrije*, kao moguće rešenje za društvenu i ekonomsku situaciju u kojoj se našla ova regija. Propadanje industrije, na kojoj se zasnivala ekonomska stabilnost lokalnog stanovništva, dovelo je do nezaposlenosti,

Ostvadersland, Holandija

Eksperti igraju važnu ulogu kao medijatori u muzeološkom procesu, a ne kao individue koje iznose naučno znanje neprofesionalcima. Fokus je na timskoj saradnji, koja je bazirana na jednakim pravima. Stručnjaci edukuju članove zajednice i osnažuju je i osposobljavaju za kvalitetniji život u sadašnjem trenutku

te je bilo neophodno pronaći način za revitalizaciju industrije i podsticanje lokalnog razvoja. Cilj ovog koncepta, koji su osmislili Ig de Varin i Žorž Anri Rivije, bio je da pokrene zajednicu da rekreira svoj identitet kroz podizanje svesti o lokalnom nasleđu, i da kroz taj proces razvije nove mogućnosti za razvoj lokalne ekonomije. Muzej je trebao da predstavlja sliku života zajednice, te da bude ključni akter u rešavanju društvenih problema sa kojima se ta zajednica suočava.

Eko muzej kao muzeološko-politička tvorevina

Reč ekomuzej proistekla je iz čisto oportunističkih razloga. Ministar u to vreme novoformiranog francuskog Ministarstva za zaštitu prirode i okoline, Robert Pujade, smatrao je zanimljivom ideju o posebnom tipu muzeja kroz koju se povezuju koncepti zajednice, nasleđa, pejzaža i razvoja, te je u njoj video odličnu priliku za implementiranje edukativnih aktivnosti o zaštiti i promociji prirodnog okruženja. Postavilo se pitanje kako nazvati ovaj model muzejske prakse, jer sama reč muzej nije adekvatno oslikavala nove ideje. Ig de Varin je predložio reč *ecomusé* koja je odgovarala zajedničkim interesima, kako muzeološkim tako i političkim. Iako je reč izvedena direktno iz konteksta prirode, prefiks *eko* zapravo potiče od grčke reči *oikos*, i odnosi se na stanište, dom. Ova reč trebalo je da oslika složenost pojma nasleđa, i da aludira na teritoriju i identitet koji predstavlja dom i ogledalo određene zajednice.

Ekomuzeji su odbacili model muzeja kao institucije, zgrade u kojoj se čuva i izlaže određena kolekcija, kao i muzejski predmet koji je fokus muzeološke prakse, zamjenjujući ih idejom holističkog pristupa baštini. Ekomuzej ne čini zgrada, kolekcija, stručnjaci i publika, već celokupna teritorija, zajednica, kulturno i prirodno

Manifest ekomuzeja

Iako rasprostranjen širom sveta, koncept ekomuzeja najpotpunije se razvio u Francuskoj, Italiji i Skandinavskim zemljama. Italija se posebno ističe funkcionisanjem Nacionalne mreže, sistemom zakonskih okvira, kao i strateški isplaniranim ciljevima za budući razvoj ekomuzeja. *Evropska konvencija o predelu* usmerila je mnoge italijanske ekomuzeje da se fokusiraju na negu i razvoj lokalnih pejzaža, te da pažnju posvete uspostavljanju odnosa između prirodnog i kulturnog nasleđa. Na inicijativu italijanskih ekomuzeologa kreiran je 2016. godine *Manifest ekomuzeja*, sa ciljem preciznog definisanja potencijala i uloge ekomuzeja u savremenom društvu, kao i kreiranja instrumenata i metoda koji treba da se primenjuju u njihovom radu. Posebno se ističe značaj povezivanja svih aktera, javnog, privatnog i civilnog sektora, kao uslova za kvalitetno funkcionisanje ekomuzeja i podsticanje lokalnog razvoja. Organizacija Foruma Ekomuzeji i muzeji zajednica u Milanu 2016. godine u okviru 24. Generalne konferencije ICOM-a potvrdila je da je jedan od glavnih prioriteta uspostavljanje saradnje na međunarodnom nivou, kako bi se obezbedila razmena iskustava, edukacija i obuka zainteresovanih aktera, sa ciljem kvalitetnijeg upravljanja zajedničkim prirodnim i kulturnim nasleđem, u skladu sa vrednostima i principima ekomuzeologije.

nasleđe i kolektivno sećanje. Za njih je kolekcija totalitet baštine, zgrada je totalitet teritorije, a publika totalitet populacije. Muzejski menadžment je baziran na potrebama društva u sadašnjem trenutku, a polazište nije nasleđe samo po sebi, već čovek i zajednice. Ekomuzej je fokusiran na svakog ko živi na određenoj teritoriji, koja ne podrazumeva primarno administrativnu odrednicu već kulturološku, težeći da oslika sveukupan doživljaj mesta. Striktna podela na publiku i profesionalce nije istaknuta. Zajedno, muzejski stručnjaci i zajednica, dele interesovanja i obaveze vezane za kreiranje strategija i planiranje. Eksperti igraju važnu ulogu kao medijatori u muzeološkom procesu, a ne kao individue koje iznose naučno znanje neprofesionalcima. Fokus je na timskoj saradnji, koja je bazirana na jednakim pravima. Stručnjaci edukuju članove zajednice u vezi procesa nasleđivanja, i kroz aktivno učešće zajednice u sistemu upravljanja nasleđem, osnažuju je i osposobljavaju za kvalitetniji život u sadašnjem trenutku.

Participativan, holistički, difuzan ...

Ekomuzeji su participativni, holistički, difuzni, menjaju se i adaptiraju u zavisnosti od vremena i mesta, a primarno u zavisnosti od zajednice i njenih potreba. Definisanje pojma ekomuzej menja se u skladu sa preovlađujućim društvenim fenomenima i potrebama određenog vremena – od odnosa čoveka prema prirodnom okruženju, društvene participacije, preko globalizacije do održivog razvoja. Iako na prvi pogled nedostatak precizne definicije može biti percipiran kao mana, u slučaju ekomuzeja to je prilika za njihov opstanak i nastavak. Koncept je toliko fleksibilan da omogućava prilagođavanja u zavisnosti od različitih vremenskih, prostornih i društvenih okolnosti. Ključ je spoznati da ekomuzej nije nužno institucija. Milanska *Povelja o saradnji* naglašava da je ekomuzej projekat i proces lokalnog razvoja koji kombinuje ljudske i baštinske resurse određene teritorije. Ekomuzeji jesu participativni procesi prepoznavanja, zaštite i upravljanja lokalnog kulturnog i prirodnog nasleđa, čiji je cilj podsticanje društvenog, ekološkog i ekonomskog razvoja.

Svetski muzejski trend broj jedan

Ekspanzija ekomuzeja i njegovi nesumnjivi potencijali motivisali su NK ICOM Srbije da organizuje međunarodni seminar na ovu temu. Bila je to prilika da se inicijatori osnivanja ove vrste muzeja u Srbiji, ali i predstavnici lokalnih zajednica i samouprava, sretnu sa vodećim stručnjacima iz regiona i Evrope

Tekst: Biljana Đorđević / Fotografije: Vuk Nenezić, Anita Radeta

Rastuća uloga ekomuzeja u očuvanju i prezentaciji kulturnog i prirodnog nasleđa, kao i njihov realni potencijal u održivom razvoju, bili su povod da ICOM Srbije organizuje međunarodni seminar na temu *Ekomuzeji i muzeji zajednica*. Seminar koji je u Srbiju, u periodu od 25. do 27. oktobra, doveo vodeće ekomuzeologe iz Italije i Hrvatske, podržali su Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije, Italijanski institut za kulturu u Beogradu i Regionalna alijansa ICOM SEE. Partneri Nacionalnog komiteta u realizaciji ovog značajnog programa bili su Fondacija Etno-eko muzej Golubinci i Opština Stara Pazova. Dvodnevni rad seminara, koji je održan u Jugoslovenskoj kinoteci i Zadužbini Ilije Kolarca, otvorila je Paola Kordone, zamenik direktora Italijanskog instituta i ataše za kulturu.

Zajednica kao aktivni čuvar nasleđa

U okviru prve sesije su govorili, dr Darko Babić, šef Katedre za muzeologiju i upravljanje

baštinom na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zagrebu, i Alberto Garlandini, potpredsednik ICOM-a, ekspert u oblasti upravljanja kulturnim nasleđem. Babić je izložio korene nastanka ekomuzeja i njihov razvojni put od sedamdesetih godina prošlog veka do danas, dok je Garlandini ukazao na doprinos ekomuzeja Ikomovoj raspravi o društvenoj ulozi muzeja i odgovornosti muzeja prema pejzažu.

U nastavku rada seminara učesnici su imali priliku da čuju dvoje italijanskih stručnjaka u ovoj oblasti. Donatela Murtas, arhitekta i inženjer zaštite životne sredine, govorila je o Ekomuzeju terasastog zemljišta i vinograda u severozapadnoj Italiji, gde je ekomuzej odabran kao najefikasniji model za bavljenje lokalnim nasleđem u oblastima van glavnih kulturnih tokova. Raul dal Santo, ekolog i koordinator Ekomuzeja pejzaža Parabjaga, istakao je sposobnost ekomuzeja da podstakne participativnost u pristupu zaštiti i promociji, ne samo kulturnog, već i prirodnog nasleđa.

Ekomuzeji u Srbiji – iskustva i izazovi

Prvi govornik drugog dana seminara je bila Tamara Nikolić Đerić, predsednica Upravnog odbora Eko muzeja batana iz Rovinja, najuspešnijeg ekomuzeja u Hrvatskoj, koji je 2016. godine ušao na Uneskovu listu dobre prakse. Primer Ekomuzeja batana možda je i najbliži našoj sredini i kao model najprimenljiviji, od svih koji su nam bili predstavljeni.

U nastavku je seminar bio posvećen studijama slučaja u Srbiji. Etno-eko muzej Golubinci, predstavila je, etnolog Jovanka Sečanski, osnivač fondacije koja upravlja ovim ekomuzejom sa najdužim stažom u Srbiji. Smešten nadomak Stare Pazove, golubinački ekomuzej je inicijator brojnih aktivnosti. Od rekonstrukcije dvorca „Šlos“, kao budućeg sedišta muzeja, do različitih akcija i programa u cilju očuvanja lokalnog kulturnog i prirodnog nasleđa, te prenošenja svesti o njihovoj vrednosti na mlade generacije.

Projekat razvoja Ekomuzeja Zlakuse i Potpe-

Raul dal Santo,
koordinator
Ekomuzeja pejzaža
Parabjaga, Italija

ICOM
Srbija

ća, dva povezana sela u zapadnoj Srbiji, u početnoj je fazi. Da bi se izgradile jasne osnove za formiranje ekomuzeja predviđeno je sprovođenje sveobuhvatnih, multidisciplinarnih istraživanja koja bi ukazala na sve potencijale koje ovaj prostor ima i sugerisala održive mogućnosti njihove kontrolisane eksploatacije od strane celokupne lokalne zajednici. Ideju formiranja ovog ekomuzeja predstavila je dr Biljana Djordjević autor i rukovodilac projekta *Zlakusa, Potpeće i okolina. Multidisciplinarna istraživanja u cilju integrativne zaštite i uključivanja u kulturni turizam Zlatiborskog okruga*.

O Senjskom Ridniku, kao ekomuzeju, u nastavku je govorio Miroslav Nikolić, direktor Muzeja ugljarstva. Iako je prva faza, koja je podrazumevala obnovu pojedinih objekata, uspešno završena, proces transformacije Senjskog Rudnika u ekomuzej još uvek je u toku, a prioritet u narednoj fazi je edukacija lokalnog stanovništva.

Ekomuzej Dolina Ibra, obiman i ambiciozan projekat koji je predstavila Katarina Grujović Brković iz Zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Kraljeva, veoma je kompleksan budući da zahvata teritorije tri opštine, Kraljevo, Raška i Novi Pazar, i raznorodno kulturno i prirodno nasleđe. Inicijalni projekat mapiranja potencijala je završen, ali do realizacije još uvek nije došlo. Predstoji angažovanje na čvršćem povezivanju lokalnih zajednica i lokalnih samouprava, u cilju realizacije ovog projekta.

Poslednji primer, Ekomuzej Slavkovica, tek je u povoju. Pohvalno je što je inicijativa potekla iz lokalne zajednice, koja se obratila dr Vladimiru Krivošejevu, istoričaru i istaknutom muzeologu, direktoru Narodnog muzeja u Valjevu, za stručnu pomoć. On je na seminaru predstavio preliminarne rezultate rekonosciranja potencijala Slavkovice i okoline. Narodno graditeljstvo i kosidba na Rajcu, iskristalisale su se kao okosnica razvoja ovog ekomuzeja.

Primarni cilj seminara je bio da na tragu vodećeg svetskog muzejskog trenda, edukuje i poveže učesnike seminara iz Srbije u konstruktivnom dijalogu, te da omogući razmenu mišljenja i iskustava sa uglednim stranim stručnjacima. Istovremeno, namera je bila da se ohrabre prisutni predstavnici lokalnih zajednica i samouprava u procesu sagledavanja važne uloge koju ekomuzej može da odigra u razvoju sredina iz kojih dolaze. Živa diskusija koja je pratila sva izlaganja najneposredniji je dokaz uspešnost, kao i neophodnosti ovakvih i sličnih seminara.

Seminar je završen obilaskom Golubinaca i Etno-eko muzeja u nastajanju u ovom živopisnom sremskom selu.

Dr Darko Babić, dr Biljana Djordjević i Alberto Garlandini u diskusiji koja je usledila nakon završetka prve sesije seminara

DROPS – Međunarodna platforma

Poseban akcenat dal Santo je stavio na Mrežu ekomuzeja Italije. Cilj umrežavanja je da razmenom iskustava ekomuzeji ojačaju svoje pozicije. U tu svrhu osnovana je Međunarodna platforma ekomuzeja i muzeja zajednica DROPS (<https://sites.google.com/view/drops-platform/home>) čiji je cilj povezivanje u virtuelnom, interaktivnom prostoru nacionalnih mreža ekomuzeja i muzeja zajednica koji već postoje ili su u procesu formiranja. Ova platforma istovremeno služi kao baza višezjezičnog dokumentarnog i bibliografskog fonda o resursima ekomuzeologije i dobrim praksama u ovoj oblasti. Kao član Upravnog odbora DROPS-a, Raul dal Santo je predložio da informacije o ekomuzejima na srpskom jeziku takođe nađu svoje mesto na njoj, što će doprineti većoj vidljivosti napora koji se na tom planu čine u Srbiji.

Slavko Spasić, predsednik ICOM Srbije, otvara drugi dan seminara u kojem su učešće uzeli predstavnici ekomuzeja i lokalnih zajednica iz Srbije

Učesnici seminara u poseti golubinačkom "Šlosu"

Poslednjeg dana seminara u Golubincima

Poslednji dan seminara *Ekomuzeji i muzeji zajednica*, bio je rezervisan za obilazak sela Golubinci i upoznavanje sa aktivnostima golubinačkog etno-ekomuzeja u nastajanju, koncipovanog po ugledu na italijanske ekomuzeje. Obilazak su organizovale Jovanka Sečanski, etnolog, osnivač i predsednica Fondacije Etno-eko muzej *Golubinci* i Gordana Milanović, istoričar umetnosti i saradnik ove Fondacije osnovane 2001, s ciljem očuvanja lokalnog prirodnog i kulturnog nasleđa i jačanja lokalne, multietničke i multikonfesionalne zajednice. Tokom obilaska zaštićenih spomenika kotobanje i Šlosa, kao i pravoslavne i katoličke crkve, učesnike seminara ugostili su članovi Fondacije, Udruženja *Ruzmarin* i Kola srpskih sestara.

Udruženje *Ruzmarin* se postaralo da gosti probaju tradicionalne sremačke specijalitete

Muzej i kultura sećanja

U Beogradu je 20. i 21. novembra održan seminar *Kultura sećanja i savremeni muzej* kao još jedan u nizu obrazovnih programa NK ICOM Srbija, organizovan u saradnji sa Uneskovom katedrom za kulturnu politiku i menadžment Univerziteta umetnosti u Beogradu i Europa Nostra Srbije, a uz podršku Sekretarijata za kulturu Grada Beograda

Tekst: Marijana Cvetković / Fotografije: ICOM Srbija

Tema javnog sećanja, jedna od ključnih tema teorije i prakse kulturnog nasleđa, naročito u zemljama u tranziciji poput Srbije okupila je krajem novembra na Univerzitetu umetnosti u Beogradu i u Kući Jovana Cvijića (Muzej grada Beograda) preko 40 učesnika. Seminar je trebalo da propita koncept javnog sećanja zasnovanog na kritičkom pristupu Erika Hobsbauma po kome prošlost treba posmatrati u funkciji njenog homogenizovanja i ostvarenja hegemonije i učvršćivanja vlasti dominantnih klasa, grupa ili naroda.

Kultura sećanja podrazumeva široko učešće različitih društvenih aktera koji svoja sećanja, uspomene, doživljaje, artefakte i iskustva predaju zajednici radi građenja što bogatije, šire, raznovrsnije kolektivne memorije i radi čuvanja tog bogatstva sećanja za nove generacije. U tim procesima odgovornost muzeja i drugih institucija kulturnog nasleđa je ogromna, ali je i taj posao kompleksan i osetljiv. Da bi naši muzeji uspeali u tom zadatku, potrebni su im muzejski profesionalci koji razumeju važnost participativnog rada na čuvanju sećanja, učešće različitih grupa i pojedinaca, građana i aktivnih prenosilaca sećanja u muzejskim projektima.

Zato je koncept seminara omogućio uvide u različite prakse rada sa nasledem, aktivaciju različitih učesnika i instrumenata koji omogućavaju čuvanje i medijaciju sećanja, njegovih protivrečnosti, efemernosti i disonantnosti.

Kroz uvodna predavanja prof. Dr Milene Dragičević Šešić, dr Olge Manojlović Pintar i dr Vjerana Pavlakovića, seminar je dobio teorijsko-metodološke okvire koji su omogućili kritičko posmatranje svih predstavljenih studija slučaja iz Srbije i šireg regiona bivše Jugoslavije.

Učesnici su se upoznali sa različitim praksama istraživanja i rekontekstualizovanja potisnutih ličnih ili kolektivnih sećanja, u domenu javnog (projekat *Zvučna mapa Beograda* je Andrije Stojanovića ili *Beopatrimonium* Milene Jakanović) ili čak muzealizovanog prostora (kao što je nasleđe Pokreta nesvrstanosti o kome je govorila dr Ana Sladojević ili nasleđa jugoslovenskog

Prvi dan seminara u rektoratu Univerziteta umetnosti u Beogradu

NOP-a, o čemu su pričali Miloš Miletić i Mirjana Radovanović).

Neki od primera pokazali su koliko je važno izaći iz muzeja da bi se prišlo nasleđu: *Bajskultura* Muzeja Jugoslavije koji je predstavila Marija Đorgović, ili *Lekcije o odbrani* kroz umetničko istraživanje i promišljanje na kojima Miloš Miletić i Mirjana Radovanović rade nekoliko godina.

Seminar je bio i prilika da se razgovara o

metodama i pristupima rada na koncipiranju dva nova muzejska projekta. *Memorijalni centar Staro sajmište* je projekat koji godinama ne uspeva da prevaziđe nesuglasice u stručnoj javnosti i političke podele, dokazujući tako Hobsbaumovu tvrdnju o težnji ka hegemonizaciji sećanja od strane vladajućih grupa. U razgovoru o ovom projektu razumeli smo različite faktore koji utiču na realizaciju ovog važnog projekta. Drugi primer bila je buduća postavka *Muzeja grada Beograda* u novoj zgradi u Resavskoj ulici. Ovaj primer pokazuje dominantne metode rada u ovakvim muzejima koji zahtevaju kritičko promišljanje, otvorenost, transdisciplinarnost i participativnost kako bi se buduća stalna postavka aktualizovala kao mesto javnog dijaloga i otvorenog foruma.

Završni deo seminara činila je radionica *Muzej kao medijator sećanja* koji je vodila dr Višnja Kisić. Svi učesnici su bili aktivirani kroz refleksiju na konkretne savremene prakse prikupljanja, dokumentovanja, istraživanja i komunikacije sećanja u konkretnim muzejskim ustanovama, da bi formulisali ideje za muzejsku medijaciju sećanja koje su kritičke, multiperspektivne, pluralističke i/ili participativne.

Nacionalni ponos 170 godina!

Moderno koncipirana muzejska ustanova koja štiti i prezentuje nacionalnu likovnu umetnost novijeg doba i prati savremene muzeološke trendove, Galerija Matice srpske već 170 godina dokazuje da je lider na regionalnoj muzejskoj sceni i istinski ponos nacije

Tekst: Tijana Palkovljević Bugarski / Fotografije: Galerija Matice srpske

U godini obeležavanja jubileja 170 godina trajanja, Galerija Matice srpske je pripremila brojne programe i događaje. Tokom radova na adaptaciji fasade matičnog zdanja, realizovani su programi u prostorima drugih ustanova. U dvorcu Edšeg održana je izložba *Odrastanje uz umetnost* na kojoj su predstavljeni rezultati desetogodišnjeg rada sa novosadskim mališanima postignuti kroz galerijske edukativne programe. Zatim su, u sklopu saradnje s Univerzitetom u Novom Sadu, u zgradi Rektorata održane izložbe *Srpska umetnost u deset slika* i *Košnica*. U okviru obeležavanja meseca Frankofonije, Galerija je gostovala u Francuskom institutu sa izložbom printova *Srpska umetnost u deset slika* i tako promovisala svoja najznačajnija dela. Konačno, gostovanja su završena izmeštanjem stalne postavke Dvadesetog veka *Teme i ideje. Srpsko slikarstvo 1900-1940 u Muzej savremene umjetnosti Republike srpske u Banjaluci*.

Nova fasada, novi programi

Povodom završetka radova na obnovi fasade priređena je 1. juna velika svečanost sa svetlosnom projekcijom na fasadi i muzičkim programom u saradnji sa Akademijom umetnosti u Novom Sadu i Fondacijom Evropska prestonica kulture. Tim povodom otvorene su i tri izložbe koje su pokazale strateška opredeljenja Galerije. U cilju promocije darovanja kao temeljne vrednosti Matice srpske otvorena je izložba *Poklon-zbirka Ivanke Acin*. Izložba *Slike prolaznog sveta. Odnosi francuskog i srpskog intimizma*, realizovana u saradnji sa Francuskim institutom u Srbi-

Jubilej u Novom Sadu

ji, ukazala je na neophodnost posmatranja i tumačenja nacionalne umetnosti u širem evropskom kontekstu, a gostujuća izložba iz Galerije slika Sava Šumanović u Šidu *Šidjanke* Save Šumanovića vrednosti i važnosti međuinstitucionalne saradnje. Tokom trajanja ovih izložbi kontinuirano su održavani prateći programi – predavanja i promocija knjiga kao i stručna tumačenja postavki.

Navedene izložbe upotpunjene su brojnim novinama i programima: produženo je i prošireno radno vreme, napravljena nova serija muzejskih suvenira, štampana publikacija *100 dela iz kolekcije Galerije Matice srpske*. Pokrenuta je medijska kampanja *Živi, Oživi, Doživi umetnost* i realizovan program u okvi-

ru kog su 170 dana svakog dana stručnjaci Galerije pričali priče iz delokruga svog rada. S početkom nove školske godine pokrenuta je akcija besplatnog ulaza za sve studente Novosadskog univerziteta i novi edukativni program *Umetnički vremeplov* za decu predškolskog i nižeg školskog uzrasta.

U cilju modernizacije postavke uvedeno je nekoliko novina. Izložbenim salama u prizemlju i svečanim salonima data su imena po značajnim ličnostima iz istorije ustanove: Savi Tekeliji, Teodoru Pavloviću i Leposavi Šelmić. Na stepenišnom delu formiran je Panteon umetnika kako bi se kroz skulptorske portrete umetnika ukazalo na značaj stvaralaca za razvoj nacionalne umetnosti i kultu-

Proslava u Budimpešti

Spektakularno
otvaranje obnovljene
galerije 1. juna

re. Konačno, u stalnoj postavci prikazano je nekoliko konzervatorskih priča kako bi se ukazalo i na tu značajnu aktivnost u okviru delatnosti Galerije.

Iz galerije u grad

Programi su nastavljeni realizacijom projekta *Outings*, kojim su na novosadske ulice u formi murala izneta dela iz stalne postavke galerije u cilju uspostavljanja dijaloga umetnosti i građana i van okvira galerijskog prostora. Zatim je usledila izložba radova i publikacije *Dimitrije Avramović. Umetnik evropskih okvira i srpskog konteksta*, priređena povodom obeležavanja 200 godišnjice umetnikovog rođenja, koja je okupila brojne stručnjake iz različitih naučnih i muzejskih ustanova.

Konačno jubilej osnivanja obeležen je dve-ma svečanostima. U subotu 14. oktobra održana je proslava u Svečanoj sali Tekelijanuma u Budimpešti. Namera je bila da se ukaže na kontinuitet trajanja ustanove, ali i veze sa mestom gde je začeta ideja o osnivanju Muzeuma Matice srpske. U staroj zgradi Tekelijanuma, 14. oktobra 1847. godine, na sednici Upravnog odbora je na predlog Teodora Pavlovića osnovan Muzeum iz kog će se 1947. razviti Galerija Matice srpske. Relizacijom te ideje postavljeni su temelji na kojima Galerija i danas zasniva svoj rad:

da se kroz dela likovne umetnosti stvara i čuva nacionalni kulturni identitet. Tim povodom realizovana je plaketa sa predstavom alegorijske kompozicije sa stare zgrade Tekelijanuma koja je na svečanosti dodeljena svim onim ustanovama i institucijama koje učestvuju i doprinose zaštiti srpskog kulturnog nasleđa u Mađarskoj.

Samo nekoliko dana kasnije, u Novom Sadu je održan tradicionalni Dan Galerije posvećen predstavljanju petogodišnjeg projekta *Arsenije Teodorović i srpska crkva u Budimu*. Ta crkva stradala je 1945. godine u bombardovanju, a srušena je nekoliko godina kasnije. O tom značajnom spomeniku kulture svedočile su samo sačuvane ikone koje su zajedničkim trudom Muzeja srpske pravoslavne crkve u Sentandreji, Galerije Matice srpske i Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika restaurirane i posle skoro 70 godina predstavljene kao celina u Sali Save Tekelije. Verujući da ovaj projekat zaštite, proučavanja i prezentacije jednog segmenta srpskog kulturnog nasleđa najbolje ukazuje na kontinuitet ideja osnivača Muzeja Matice srpske, odabrali smo ga za temu centralne svečanosti. Ovom izložbom 73 ikone pokazali smo kako kulturno nasleđe može da bude dokaz istorijskih i umetničkih dometa jedne nacije.

U godini obeležavanja 170 godina trajanja Galerija Matice srpske je dobila na poklon izuzetnu umetničku kolekcije koja broji 83 dela iz kompanije Tarkett. Tim poklonom značajno je obogaćena galerijska kolekcija delima koja su joj nedostajala, ali je ujedno predstavljen lep primer saradnje javnog i privatnog sektora, ustanove kulture i velike korporacije, i promovisan čin darovanja umetničkih dela kao važan model filantropije.

Muzej u pokretu

U okviru regionalne saradnje i ukazivanja na važnost otvaranja muzeja ka osobama sa invaliditetom, u Galeriji je održana gostujuća izložba Muzeja savremene umjetnosti Republike srpske u Banjaluci - *Prostor Oblik Dodir*, prilagođena slepim i slabovidim osobama.

I konačno, iako ustanova duge istorije i kontinuiteta, Galerija je želela da potvrdi svoju okrenutost ka budućnosti i spremnost za praćenje trendova, te je realizovala prvu aplikaciju i tri ture kroz stalnu postavku korišćenjem tehnologije proširene realnosti.

Svim navedenim programima želeli smo da pokažemo da Galerija teži istim idealima kao naši osnivači i utemeljivači - da budemo ponos nacije.

Srećan početak novog života!

Deset godina od zatvaranja radi rekonstrukcije, izložbom *Sekvence. Umetnost Jugoslavije i Srbije iz zbirke Muzeja savremene umetnosti*, koja je obuhvatila preko 300 radova od početka 20. veka do danas, ponovo je otvoren Muzej Savremene umetnosti u Beogradu

Tekst: Suzana Spasić / Fotografije: Vladimi Živojinović, VICE Srbija

Danima je publika, radosna zbog ponovnog otkrivanja jedinstvene zgrade na Ušću, opsedala Muzej, strpljivo čekajući u redu da uđe u ovo znamenito i arhitektonski jedinstveno beogradsko zdanje. Mnogi u publici prvi put su u oktobru 2017. godine kročili u ovaj splet velikih kubusa zarubljenih

uglova, od mermera i stakla, čije su krovove godinama gledali sa Beogradske tvrđave kako izranjaju iz zelenila, iza reke Save, u tim „beživotnim“ godinama duge i mukotrpne obnove ovog dragulja i kulturnog dobra.

Veselo je bilo na otvaranju i svih narednih

dana. Zvanično, program je počeo 20. oktobra 2017. u 10.30 časova, višesatnim performansom Baleta Frankfurt Drezden i domaćih baletskih igrača, u Sali za predavanja, u improvizovanom kavezu. Kreativni koncept otvaranja, čija osnovna zamisao počiva na ideji da publika otvori muzej, osmislili su direktorka

Beogradskog festivala igre, Aja Jung, direktor Beogradske filharmonije Ivan Tasovac, slikar i profesor na Fakultetu primenjenih umetnosti, Ivan Grubanov, i upravnica Galerije Matice srpske, Tijana Palkovljević-Bugarski.

Publiku je dočekala izložba *Sekvence* autora dr Dejana Sretenovića, a kustosi izložbe su i mr Mišela Blanuša i dr Zoran Erić. Na pet nivoa muzeja, u strukturi niza od 18 sekvenci, koje prate hronološki razvoj umetnosti u Jugoslaviji i Srbiji, izložba *Sekvence* predstavlja 120 godina umetničkog stvaralaštva.

Simbol Beograda i institucija koja čuva najveću kolekciju srpske i jugoslovenske umetnosti, projektovana je upravo za muzejske potrebe. Desetogodišnja rekonstrukcija Muzeja savremene umetnosti upamtila je čak šest ministara kulture i četiri promene direktora muzeja. Od jula 2007. kada je zgrada zatvorena, pratio je niz pomeranja rokova za završetak rekonstrukcije. Prva faza radova, tokom koje je sređen krov, podrumске prostorije sa ateljeom za konzervaciju i depoom, završena je tek 2011. godine. Onda se ponovo stalo sa rekonstrukcijom. Pola veka po otvaranju Muzeja, 2015. godine postavljen je simbolično i sat koji je odbrojavao dane do završetka obnove zgrade, međutim ni tada predviđeni rokovi nisu ispoštovani, pa je sat ugašen pre vremena. Neregularnosti u proceduri izbora izvođača radova opet su usporili obnovu. Smene, skandali i dug period obnove obeležili su deceniju za nama u istorijatu ovog muzeja. Ipak, ništa od toga nije umanjilo radost novog otkrivanja ove jedinstvene građevine i kolekcije koju ona čuva među svojim prozračnim zidovima.

Beograd je dobio muzej koji je rekonstruisan prema međunarodnim muzejskim standardima.

Umetnost kao savest i kao svest

Muzej savremene umetnosti u Beogradu otvo-

U okviru sedmodnevnog otvaranja u renoviranoj zgradi Muzeja savremene umetnosti u okviru pratećih programa, a zahvaljujući angažmanu Beogradske filharmonije i Beogradskog festivala igre, nastupili su dirigent Hajnc Karl Gruber, sopran Branislava Podrumac i dirigent Urs Gabriel Felc, kao i koreograf Jakopo Godani sa igračima kompanije Balet Frankfurt i postavkom sa baletskim igračima iz Srbije. Za posetioce muzeja je bio orgnizovan i muzički program na platou ispred muzeja uz džez kvartet Four Plus, DJ-a Bobana Petronija i DJ-a Sonju Pavlicu, te interesantni programi za najmlađe posetioce.

ren je 20. oktobra 1965. godine, a delatnost Muzeja počinje 1958, kada je aktom Saveta za kulturu Narodnog odbora grada Beograda doneta odluka o osnivanju Moderne galerije. U proleće 1961. Moderna galerija je počela sa radom u Pariskoj 14, u kojoj se danas nalazi Salon Muzeja savremene umetnosti. To je bila prva galerija koja je imala stalni program i jasno definisanu koncepciju. Kolekcija Muzeja savremene umetnosti broji više od 8000 dela koja govore o umetničkom stvaralaštvu 20. i 21. veka na prostoru Srbije i Balkana.

Kako je zapisao prvi direktor Muzeja savremene umetnosti, Miodrag B. Protić, koji nije dočekao završetak radova na obnovi Muzeja (preminuo 2014) „ideja o osnivanju Muzeja savremene umetnosti u Srbiji stara je koliko i sama savremena umetnost.“

Postavka *Sekvence*, kojom je MSUB otvoren, obuhvata 300 umetničkih dela, među kojima je najstarija slika Nadežde Petrović iz 1900. Postavku je u prva tri dana od otvaranja videlo 18.000 posetilaca budući da je muzej prvih nedelju dana radio neprekidno - 24 časa. Kolekcija Muzeja formirana od 1958. trenutno sadrži više od 8.500 eksponata, što predstavlja jednu od najvrednijih zbirki savremene umetnosti u regionu.

Protić zapisuje da su podižući muzej, Srbija i Beograd želeli istovremeno da predstavie nacionalnu i jugoslovensku savremenu umetnost – prvu, kao integralni deo druge. Ta koncepcija primećuje se i u novoj postavci kojom je Muzej otvoren u oktobru 2017.

Arhitektonsko remek-delo arhitekata Ive Antića i Ivanke Raspopović već je od 1960. godine, kada je odabrano kao pobedničko rešenje novog muzeja, svedočilo o novom, modernom shvatanju, o jedinstvu umetnosti, prirode i života. U zgradi Muzeja ogledaju se životne sekvence sa ušća Save i Dunava, dok se unutar njenih zidova svedoči o živoj umetnosti koja se menja i razvija kao manifestacija života, ljudskog pregnuća i pomeranja granica umetnosti i stvaralaštva.

Na kraju ćemo se podsetiti reči Alekse Čelebonovića u tekstu povodom otvaranja Muzeja savremene umetnosti (Politika, Beograd, 24. oktobra 1965): „Umetnost kao savest i kao svest mora imati neku bazu koja nije improvizirana, u čemu muzej savremenih koncepcija može imati prvorazrednu ulogu.“ Čelebonović je tada zapisao i da je otvaranje Muzeja toliko značajan događaj da se posledice ne mogu sagledati odmah i pozeleo novom muzeju da njegova uloga u našem kulturnom biću bude životvorna. Ovih deset godina „izgnanstva“ Muzeja savremene umetnosti iz naše svesti i savesti, pokazalo je koliko je ova institucija svima nedostajala. Želimo joj srećan početak novog života!

Svevremena lepota etnografskog nasleđa

Međunarodne aktivnosti koje je Etnografski muzej započeo prošle godine, nastavljene su s podjednakim uspehom i tokom 2017. Od gostovanja u Rusiji, Azarbejdžanu i Indiji, do uzvraćenih poseta uglednih muzejskih ustanova ovih zemalja Srbije

Tekst: Marina Cvetković / Fotografije: Etnografski muzej

Etnografski muzej u Beogradu je u periodu od 27. oktobra do 26. decembra 2016. bio domaćin izložba-
ma Ruskog etnografskog muzeja iz Senkt Petersburga. Tom prilikom je predstavljena izložba *Vanvremena lepota: Muzej starina Natalije Šabeljske*, dok je u prostoru Manakove kuće gostovala izložba fotografija pod nazivom *Deca Rusije*. U najavi za naredni period je i saradnja sa Istorijskim Nacionalnim muzejom iz Minska u Belorusiji, Zemaljskim muzejom u Sarajevu, sa Etnografskim muzejim u Banja Luci...

Etnografski muzej u Beogradu je u intervalu od 7. oktobra do 6. novembra 2016. godine gostovao u Muzeju tepiha Azerbejdžana u Bakuu sa izložbom *Igra šarenih niti: kolekcija pirotskih ćilima Etnografskog muzeja u Beogradu*, autorke Marine Cvetković, muzejskog savetnika. Na izložbi je predstavljeno 26 odabranih reprezentativnih pirotskih ćilima iz muzejske kolekcije, koji na najbolji način ukazuju na izuzetnu kulturno-istorijsku i umetničku vrednost pirotskog ćilimarstva kao najvišeg dometa tekstilnog stvaralaštva Srbije. Izložbu je pratila i obimna, likovno bogato opremljena monografija na srpskom i engleskom jeziku: *Dva lica – katalog pirotskih ćilima Etnografskog muzeja u Beogradu*.

U prisustvu predstavnika resornog Ministarstva, diplomatskog kora, posetilaca i mnogobrojnih novinara, izložbu je otvorila zamenica ministra kulture i turizma Azerbejdžana, Sevda Mamadova, a rečima zahvalnosti prisutne su pozdravile dr Mirjana Menković, tadašnji direktor Etnografskog muzeja u Beogradu, i dr Širin Melikova, direktor Muzeja tepiha u Azerbejdžanu.

Etnografskom muzeju je u periodu od 1 do 30. juna 2017. godine bio domaćin uzvratne izložbe Muzeja tepiha Azerbejdžana pod nazivom *Trajne vrednosti*, autorke dr Širin Melikove. Predstavljanjem tepiha i tkanih rukotvorina nastalih u 19. i s početka 20. veka, ukazano je na njihov značaj u duhovnom i estetskom smislu, i ulogu u svakodnevnom životu različitih slojeva stanovništva. Tepih je bio dominantna koja formira enterijer u gradskoj ili seoskoj kući, ali i u

Azerbejdžan u Beogradu

šatoru nomada (*alachig*). Ekspozate su pratili i metalni predmeti, predmeti umetničkog veza, kao i elementi tradicionalne nošnje koja odražava ideju o idealnim proporcijama istočnjačkih žena.

Jedan segment izložbe sadržao je tepihe koje je dizajnirao i izradio izuzetan naučnik i umetnik, osnivač Muzeja tepiha, Latif Karimov.

Izložbu je otvorila Vesna Maricki, savetnica Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije, a na otvaranju su govorili i dr Širin Melikova, Zarifa Alizade, predsednica kulturnog centra Azerbejdžana u Beogradu,

i dr Mirjana Menković.

Etnografski muzej u Beogradu je u periodu od 26. juna do 31. avgusta 2017. godine gostovao sa izložbom *Tekstil i ukrašavanje u kulturi Srba XIX i prve polovine XX veka*, autorki Marine Cvetković i Jelene Tešić, muzejskih savetnica, u jednom od najznačajnijih muzeja Indije, u Nju Delhiju. Kroz odabrane tekstilne rukotvorine i predmete nevestinskog nakita izložene na površini od preko 360 metara kvadratnih, istaknuta je specifičnost i bogatstvo srpskog etnografskog nasleđa. Pored ćilima pažnju posetilaca privukli su i bogato ornamentisani, ukrasni peškiri, a u delu izložbe posvećenom nevestinskom nakitu ukazano je na njegova primarna značenja - obeležje statusa, ekonomske moći i zaštite. Nakit i tekstilne rukotvorine bili su nezaobilazni u svadbenim običajima, koji su na izložbi predstavljeni kroz devojačku škrinju sa spremom.

Nakon tradicionalnog rituala paljenja svećica za dobru sreću, izložbu je otvorila državni sekretar Ministarstva kulture i turizma Indije, Rašmi Verma, koja je izrazila iskreno divljenje etnografskom nasleđu Srbije i obećala da će Nacionalni muzej predstaviti indijsku kulturu u uzvratnoj izložbi u Beogradu. Na otvaranju su govorili i dr Buda Rašmi Mani, generalni direktor Nacionalnog muzeja Indije, Vladimir Marić, ambasador Republike Srbije u Indiji i dr Mirjana Menković.

U Nju Delhiju

Izložba *Tri veka Slovaka u Vojvodini*

Istraživanja na Bordošu

Od Sentandreje do Moskve, od Udina do Kila

Krovna institucija zaštite na području Vojvodine, Muzej Vojvodine je u protekloj godini ostvario niz uspešnih projekata na polju međunarodne saradnje

Tekst: Lidija Mustadanagić / Fotografije: Muzej Vojvodine

Muzej Vojvodine decenijama unazad ima razvijenu politiku poslovno-stručnih odnosa i strategiju saradnje koja je usmerena prema zemljama u regionu, kao i u celoj Evropi. Pojedini odnosi se i dalje razvijaju, ali se i isto tako širi opseg kontakata koje ova visoko razvijena muzejska ustanova kompleksnog tipa može da podrži. Godinu 2017. je obeležila saradnja sa brojnim ustanovama sličnog tipa – muzejima, institutima, kulturnim centrima i drugim organizacijama.

Sa Mađarskim nacionalnim muzejom u Budimpešti sarađivali smo povodom pozajmice za izložbu *Oživiljeni Avari (Avars Revived)* gde je jedan predmet iz Zbirke ranog srednjeg veka – *tuba* (od roga, iz Mokrina, sa crtežom drveta i životinja), poslužio kao centralni motiv vizuelnog identiteta izložbe.

Sa Slovačkom je uspostavljena saradnja povodom gostovanja izložbe *Iza gora i dolina – tri veka Slovaka u Vojvodini*, koja se nalazi u Nacionalnom muzeju u Martinu, odakle će se preseliti, krajem godine, u Bratislavu. Sa Republikom Hrvatskom, naročito sa Povijesnim i pomorskim muzejom Istre u Puli, imamo dugogodišnju razvijenu saradnju, gde pored razmene stručnjaka i iskustava, najveći akcent stavljam na razmenu izložbi, a ove godine je njihov muzej obeležilo gostovanje postavke *Stara meta novo odstojanje*. Sa Muzejom Re-

Otvaranje izložbe *Dodir stakla*

publike Srpske iz Banja Luke takođe je potpisan protokol o saradnji, kojim povodom je isplanirana razmena izložbi za narednu godinu.

Saradnja je reaktualizovana početkom godine sa Muzejskim centrom Ferenci u Sentandreji koji je na izložbi *Srebrno doba Sentandreje*, otvorenoj 26. oktobra, izložio i predmete iz fonda Muzeja Vojvodine, odnosno lične predmete Evgena Dumče, prvog gradonačelnika Sentandreje.

Muzeja Vojvodine od 2014. godine sarađuje sa Univerzitetom iz Kila (Nemačka) na istraživanju neolitskog lokaliteta Bordoš kod Novog Bečaja. Iz ove saradnje proizašao je niz nalaza i publikacija, kao i obostrana razmena stručnjaka u vezi sa restauracijom predmeta i predstavljanjem rezultata istraživanja.

Sa Muzejom banatskog sela iz Rumunije pot-

pisan je sporazum o saradnji na polju etnoloških istraživanja, a u cilju zajedničkog učešća na međunarodnim projektima u okviru Kreativne Evrope.

Muzej Vojvodine uspostavio je saradnju sa bečkom kompanijom Oroundo, koja je rezultirala izradom multimedijalnog vodiča kroz stalnu postavku za mobilne uređaje, a u planu je i primena drugih informaciono-komunikacionih tehnologija (*Virtual Reality*, itd.).

Sa Arheološkim muzejom u Udinama (Italija) sklopljen je sporazum povodom pozajmice naših predmeta za izložbu *Women, Mothers, Goddesses: Universal Languages and Metaphors in the Pre-historic Art*.

Učešće stručnjaka iz Muzeja na pojedinim međunarodnim skupovima u Austriji (*Being refugees a European narrative* u organizaciji Univerziteta u Beču), Rumuniji (Međunarodni skup u organizaciji centra za kulturu županije Arad i Banat – *istorija i multikulturalnost* u Rešici), Rusiji (Druga rusko-srpska arheološka konferencija u Moskvi), Republici Srpskoj (*Predškolske ustanove, škole i muzeji – saradnici u obrazovanju i Tradicija i inovacije* u Banja Luci), Mađarskoj (*Evgen Dumča (1838–1917) prvi gradonačelnik Sentandreje i njegovo doba*) takođe je zastupljeno, kao i pružanje stručne pomoći, kao što je konzervacija i restauracija predmeta u manastiru Krka u Hrvatskoj.

Duže od veka s Lubardom

Povodom obeležavanja 110 godina od rođenja slikara Petra Lubarde, Spomen-zbirka Pavla Beljanskog je u saradnji sa Kućom legata realizovala kompleksan međunarodni projekat koji obuhvata izložbu *Petar Lubarda 1907–1974–2017* i Naučni skup posvećen ovom eminentnom umetniku

Tekst: Milana Kvas / Fotografije: SZPB i Kuća legata

Dve ustanove srodnog profila - Spomen-zbirka Pavla Beljanskog, nastala kao poklon vrhunske kolekcije umetničkih dela prve polovine 20. veka koju je diplomata Pavle Beljanski zaveštao srpskom narodu 1957, i Kuća legata, osnovana 2004, kao ustanova koju čini deset umetničkih legata, među kojima je i onaj Petra Lubarde, realizovale su međunarodni projekat sa ciljem da podsete na stvaralaštvo jednog od najuglednijih slikara regiona, ali i sveta. Prepoznajući njegov izuzetan značaj, realizaciju ovog kompleksnog projekta su podržali Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije, Pokrajinski sekretarijat za kulturu, informisanje i odnose s verskim zajednicama i Sekretarijat za kulturu Grada Beograda.

Prvi put pred očima javnosti

Koncept izložbe osmislile su kustosi Spomen-zbirke Pavla Beljanskog i Kuće legata, mr Milana Kvas i Dina Pavić. Polazeći od devet Lubardinih dela, nastalih između dva svetska rata, koje je Pavle Beljanski uvrstio u svoju kolekciju, i 24 slike, 9 crteža i jedne skice ovog umetnika, koji se odlukom Petra Lubarde i njegove supruge Vere, nalaze u Kući legata, kao neotuđivi deo Lubardine zaostavštine, autorke izložbe su oblikovale postavku koja će biti dopunjena drugim važnim delima i građom od značaja za razumevanje stvaralaštva Petra Lubarde, pozajmljenim od Galerije Matice srpske, Muzeja Srpske pravoslavne crkve, Muzeja Grada Beograda, Umetničke zbirke SANU, Vlade Republike Srbije, Narodnog muzeja Smederevske Palanke i Galerije „Milan Konjović“ iz Sombora. Korišćena je arhivska građa Nacionalnog muzeja moderne umetnosti u Parizu, Nacionalnih arhiva Francuske, Biblioteke Rončioniana (Prato, Italija), Narodnog muzeja u Beogradu, Muzeja savremene umetnosti, Narodne biblioteka Srbije, Galerija SANU, Arhiva Jugoslavije (Beograd), ali i ona porodice Petra Lubarde i porodice Gatalović. Poseban doprinos ovom projektu čine uvidi u do sada nepoznata dokumenta o Lubardi, plod pariskih istraživanja Gordane Krstić Fej.

Autorsko vođenje
kroz izložbu u
Spomen-zbirci

Rezultat je postavka koju čine 30 umetničkih dela i šesnaest pratećih panoa, koji ilustruju etape Lubardine umetničke biografije - od prve afirmacije na međunarodnoj i domaćoj likovnoj sceni, preko perioda Drugog svetskog rata, do pozicioniranja u jugoslovenskoj i međunarodnoj umetnosti u drugoj polovini 20. veka, kada njegov autentičan likovni jezik postaje deo svetske umetničke baštine.

Mnogi dokumenti su prvi put predstavljeni javnosti - katalog izložbe Petra Lubarde u Umetničkom domu Bragolja u Rimu (1929), građa vezana za dva perioda umetnikovog boravka u Parizu (1926–1932, 1938–1940), podaci o otkupu slike *Pejzaž* za muzej Že de Pom 1939. u Parizu, arhivski fond iz Legata Petra Lubarde o slikarevim boravcima u Veneciji 1948, Parizu 1952. i 1954, Londonu 1955, na Bijenalu u Sao Paulu 1953/54, Indiji 1963, kao i dokumenta sa dodele vrednih priznanja, poput Nagrade Herderove fondacije u Beču 1972. godine.

Izložba-putokaz kroz umetnikovu biografiju

Fleksibilna izložbena postavka dobijala je novi karakter shodno različitim galerijskim prostorima u kojima je izlagana. Premijer-

no je prikazana u avgustu ove godine, u Dvorcu Petrovića u Podgorici u kojem se nalazi Centar savremene umjetnosti Crne Gore. Priklađan početak kada se ima u vidu da su pejzaži umetnikove rodne Crne Gore bili njegova trajna inspiracija. U oktobru je sledilo predstavljanje u Spomen-zbirci Pavla Beljanskog u Novom Sadu, obeleženo činjenicom prisnog odnosa umetnika i kolekcionara, koji je bio i Lubardin kum na venčanju sa prvom suprugom Jelenom Jovanović 1933.

Početkom novembra izložba stiže u Knez Mihailovu 46, u Kuću legata u Beogradu, u kojoj će ostati sve do početka januara 2018. U ovom prostoru izložena su umetnička dela i dokumenta koja prikazuju naročito Lubardin odnos sa kolegama-umetnicima: Ljubicom Cucom Sokić, Milom Milunovićem, Sretenom Stojanovićem, Markom Čelebonovićem i Milanom Konjovićem, kao i svedočanstvo o njihovom prijateljstvu sa kolekcionarom Pavlom Beljanskim. Nakon Beograda, početkom 2018, izložba putuje u Galeriju Andrićevog instituta „Petar Lubarda“ u Andrićgradu (Višegrad), a potom će biti prikazana u Muzeju savremene umjetnosti Republike Srpske u Banja Luci.

Otvaranje izložbe u Beogradu

Dr Jasna Jovanov otvara naučni skup u Novom Sadu

Stručni tim

Izložba *Petar Lubarda 1907–1974–2017* je rezultat timskog rada stručnjaka Kuće legata (Nada Simulov Timofejev, Danijela Bajić, mr Aleksandra Ostić, Mirjana Šarac, Ksenija Samardžija, Dejan Vučetić) i Spomen-zbirke Pavla Beljanskog (Jasmina Jakšić Subić, koordinacija dizajna i štampe; Marta Đarmati, administracija izložbe; Julijana Stojavljević, odnosi s javnošću; Dragana Bošković, Aksinja Kostić, obrada arhivske dokumentacije i hemeroteke; Veselinka Paklar, sekretar izložbe; Zoran Tomić, tehnička realizacija).

Reprezentativan katalog izložbe, sa tekstovima Gordane Krstić Faj, mr Milane Kvas i Dine Pavić, uredila je dr Jasna Jovanov, tadašnja upravnica Spomen-zbirke Pavla Beljanskog, koja je sa Milicom Orlović Čobanov, kustosom SZPB, i supervizor ovog reprezentativnog projekta.

Učesnici naučnog skupa

Jelena Davidović, Spomen-park „Kragujevački oktobar“, Kragujevac

Dr Kiril Penušliski, Skoplje

Dr Silvia Jelačić, Vrbas

Mr Petar Ćuković, Univerzitet Mediteran, Podgorica

Dr Žarka Svirčev, Ekonomsko-trgovinska škola, Bečej

Dr Jasna Jovanov, Spomen-zbirka Pavla Beljanskog, Novi Sad; Akademija klasičnog slikarstva Univerziteta EDUCONS, Sremska Kamenica

Dr Jelena Stojanović, Akademija lepih umetnosti i multimedija, Beograd

Dr Ješa Denegri, Beograd

Mr Milana Kvas, Spomen-zbirka Pavla Beljanskog, Novi Sad

Jasmina Jakšić Subić, Spomen-zbirka Pavla Beljanskog, Novi Sad

Dina Debeljak Pavić, Kuća legata, Beograd

Mr Vanja Jovanović, Centralni institut za konzervaciju, Beograd

Sa crnogorskim kolegama na otvaranju u Podgorici

Interdisciplinarni muzeološki pristup

Prateći programi izložbe *Petar Lubarda 1907–1974–2017* zasnovani na interdisciplinarnom muzeološkom pristupu (radionice, stručna vođenja, projekcije filmova, taktilni segment namenjen slepim i slabovidnim osobama), značajno su doprineli osnovnoj ideji projekta da se ličnost i delo ovog izu-

zetnog stvaraoca osvetle iz drugačijeg ugla, te da se stručnoj javnosti i najširoj publici predstave nova saznanja o jednom od najznačajnijih predstavnika modernizma u nacionalnim i međunarodnim okvirima, a njegovo slikarstvo rekonetktualizuje u skladu sa zahtevima moderne muzeologije i istorije umetnosti. U tom smislu je izuzetno značaj-

jan Naučni skup posvećen Petru Lubardi, održan u Spomen-zbirci 19. oktobra 2017, u okviru kojeg je svoje radove izložilo dvanaest stručnjaka iz Makedonije, Crne Gore i Srbije. Zbornik radova sa ovog Naučnog skupa predstavljen je početkom decembra tekuće godine u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti u Beogradu.

Diplomata među muzejima

Istorijski muzej Srbije obeležio je proteklu godinu velikim izložbama u svom prostoru na Trgu Nikole Pašića – *Srbija 1915-16* i *Zaostavština Olje Ivanjicki*, ali i intenzivnom međunarodnom saradnjom, brojnim gostovanjima svojih i ugošćavanjem inostranih izložbi

Tekst: Suzana Spasić / Fotografije: Istorijski muzej Srbije

Bogata izlagačka sezona, na hiljade posetilaca, ali i značajan napor da se Istorijski muzej Srbije pozicionira na evropskoj muzejskoj mapi, obeležili su 2017. godinu. Tokom leta, u Muzeju vizantijske kulture u Solunu, gostovala je izložba *Sveti Sava srpski*, koja je bila jedna od najposećenijih u sezoni. Izložba, koju autorski potpisuje muzejski savetnik Andrej Vujnović, nastojala je da kroz arhivsku građu, kopije fresaka i ikona, i fotografije ličnih predmeta i relikvija, što potpunije približi javnosti svetovni i duhovni put Rastka Nemanjića, Sv. Save, kao i njegovu ulogu u istoriji srpske države i crkvu, te uticaj na oblikovanje kulturnog i nacionalnog identiteta Srba.

Izložba je iz Soluna krenula put Pariza gde krajem godine gostuje u Srpskom kulturnom centru, a da bi je 2018. videla publika u Varšavi, Krakovu i Vroclavu. Planirano je da ova izložba nastavi, poput jedne vrsta misionara i diplomate na kulturnoj mapi sveta, dalja gostovanja u inostranstvu.

Istorijski muzej Srbije inicijator je međumuzejske saradnje Beograda i Soluna u Muzeju makedonske borbe, u kome je organizovana izložba *Srbija i Grčka, 150 godina borbe za evropski Balkan*. Povod je 150 godina od sklapanja saveza između Srbije i Grčke 1867. godine, kada su knez Mihailo Obrenović i kralj Đorđe I Glikzburg napravili dogovor o konačnom oslobađanju od Turaka. Iako je smrt kneza Mihaila osujetila ovaj plan, odnosi dve države ostali su jaki.

Dr Dušica Bojić, direktorka Istorijskog muzeja Srbije, a uz Nebojšu Damnjanovića, muzejskog savetnika, i konzervatora Bobana Veljkovića, jedan od autora ove izložbe, napominje da je publika emotivno reagovala na postavku, dodajući: „Boban Veljković je uradio, na osnovu predložaka jako oštećenih fotografija, čak 13 portreta ličnosti koje su obeležile ovaj period. Od Rige od Fere, Konstantina i Aleksandra Ipsilantija, Kapodistrije, Rodofinikina, Georgija Olimpijadesa, poznatijeg kod nas kao Jorgač, Čučuk Stane i drugih. Ovi portrete su, takođe, deo izložbe *Smrt Karađorđa*, koja je otvorena krajem novembra u našem muzeju.“

Izložba govori i o grčkim porodicama koje se tokom 19. veka doseljavaju u Srbiju, značajnim grčkim trgovcima u srpskim gradovima i uticajnim političkim i društvenim ličnostima, poreklom Grcima, u oslobođenoj Srbiji. Više od dva meseca prikupljana je dokumentacija o diplomatama i diplomatskoj saradnji od 19. veka do 1960. godine. Poseban fokus je stavljen na srpsko-grčke odnose u Balkanskim ratovima i Prvom svetskom ratu. Ova izložba, urađena na predlog našeg ambasadora u grčkoj, Dušana Spasojevića, posle Soluna gostovaće na Krfu, a zatim kao stalna postavka prelazi u Ambasadu Republike Srbije u Atini.

Istorijski muzej Srbije je ovog leta dopunio novim eksponatima stalnu postavku u Srpskoj kući na Krfu. Jesenja gostovanja, pored

izložbe *Sveti Sava srpski*, koja pohodi Evropu, Istorijski muzej je organizovao i preko Atlantika. Čak dve izložbe – *Žensko lice velikog rata* i *Srbija 1914* otvorila je krajem novembra u Paragvaju Jela Bačović, ambasador Srbije.

Tokom oktobra Istorijski muzej Srbije, u okviru saradnje sa grupom Intesa Sanpaolo, izlagao je dve slike holandskog umetnika iz 16. Veka, Gaspara van Vitela, *Pogled na Rim sa trga Pjaca Navona* i *Pogled na Rim sa trga Pjaca del Popolo*. Ovaj mini omaž umetniku koji je veći deo života proveo u Italiji, otvorio je Đan Marija Gros Pjetto, predsednik UO Intesa Sanpaolo.

Istorijski muzej Srbije je ove godine vrata otvorio još jednom međunarodnoj postavci – *Gradovi u pokretu*. Ova izložba, deo naučno-istraživačkog projekta SIBA, koji je podržala Švajcarska nacionalna fondacija za nauku, kroz foto-građu preuzetu iz jugoslovenskih i turskih dnevnih listova, prati razvoj novih država nastalih u postosmanskoj epohi, i to u četiri velika grada: Beograda, Sarajeva, Istanbula i Ankare, tokom dvadesetih i tridesetih godina 20. veka.

Alijansa sve aktivnija

Od Zagreba, preko Banja Luke, Beograda i Pariza – Regionalna alijansa za Jugoistočnu Evropu sve efikasnije povezuje muzealce

Tekst: Biljana Đorđević / Fotografije: ICOM SEE

Seminar RE-ORG u Zagrebu

Sastanak u Parizu

Tokom 2017. godine Regionalna alijansa ICOM za jugoistočnu Evropu (RA ICOM SEE) nastavila je sa svojom osnovnom misijom – aktivnim povezivanjem muzeja i muzejskih profesionalaca devet zemalja članica. Neke su članice u tom pogledu bile aktivnije od drugih, ali stalna komunikacija među njima ukazuje na zainteresovanost za veće angažovanje svih u dugoričnim, multilateralnim projektima.

Pored redovnih sastanaka Izvršnog odbora koji su održani u junu u Parizu, a u novembru mesecu u Zagrebu, ICOM SEE je bio organizator ili je uzeo učešće u realizaciji brojnih aktivnosti koje su sprovedene u saradnji sa drugim asocijacijama i nacionalnim komitetima ICOM-a.

Već u aprilu mesecu, na poziv Deska Kreativna Evropa Srbije i Evropa Nostra Srbija, predsednica ICOM SEE, Goranka Horjan, učestvovala je u panelu *Regionalna kooperacija u oblasti muzeja i kulturnog nasleđa: ključne teme, potencijali i izazovi*. Poziv iz asocijacije Evropa Nostra ponovljen je u junu, kada je na konferenciji *Kulturno nasleđe vredi Jugoistočnoj Evropi*, Goranka Horjan istakla mogućnosti koje se pružaju muzejima da zajedničkim projektima prevaziđu prepreke i omo-

guće bolje finansiranje zaštite kulturnog nasleđa.

U međuvremenu, u Istorijском muzeju Srbije je povodom Međunarodnog dana muzeja i zajedničke teme *Izreči neizrecivo u muzejima*, Biljana Đorđević, sekretar ICOM SEE, učestvovala na okruglom stolu *Muzeji i teška istorija – represija i strah u Velikom ratu*, dok je na konferenciji *Tradicija i inovacija*, u Muzeju Republike Srpske u Banja Luci, učestvovao veći broj predstavnika članova Alijanse iz Bosne i Hercegovine, Slovenije, Hrvatske i Srbije. U ime ICOM SEE u Banja Luci se prisutnima obradila potpredsednica, Sarita Vujković.

Tokom zasedanja Godišnje skupštine

ICOM-a u Parizu, predstavnici ICOM SEE učestvovali su i u radu konferencije *Crowdfunding 4 Culture*, a sastali su se i sa koordinatorima *Crvene liste ugroženih kulturnih dobara*.

U oktobru mesecu ICOM SEE je bio partner Nacionalnom komitetu ICOM Srbija u organizaciji seminara *Ekumuzeji i muzeji zajednica*. U seminaru je učestvovalo više desetina muzealaca iz cele Srbije, koji su, uz pomoć kolega iz ICOM-a Italije – Alberto Garlandini, Donatela Murtas i Raul dal Santo, i Hrvatske – Darko Babić i Tamara Nikolić-Đerić, razvijali ideju povezivanja lokalnog kulturnog nasleđa i održivog razvoja.

Centralna i najvažnija aktivnost ICOM SEE za 2017. odigrala se pred sam kraj godine. Projekat RE-ORG, sproveden u Etnografskom muzeju u Zagrebu, nastavio je sa aktivnostima u Regionu na važnom zadatku edukacije u oblasti reorganizacije muzejskih depoa. Ovog puta učesnici su bili iz muzeja Hrvatske i Slovenije, dok su predavači bili Gaël de Guichen, počasni predsednik ICCM (International Committee of the Conservation of Mosaics), Jana Šubic Prislan, konzervator keramike iz Slovenije i Veljko Džikić, konzervator Centralnog instituta za konzervaciju iz Beograda.

Konferencija u Banja Luci

Srpsko-kineski filmski most

Potpisivanjem Memoranduma o saradnji između Kineskog filmskog muzeja i Jugoslovenske kinoteke 18. oktobra počela je, slobodno se može reći, nova era u muzealizaciji filmske umetnosti u našoj zemlji, ali i u promociji domaćeg filmskog nasleđa na Dalekom Istoku

Tekst: Milja Stijović / Fotografije: Jugoslovenska kinoteka

Direktor Kineskog filmskog muzeja, Čen Džiciang, i direktor Jugoslovenske kinoteke, Jugoslav Pantelić, potpisali su 18. septembra u Beogradu Memorandum o saradnji, a zatim je u Kinoteci održan okrugli sto u organizaciji Filmskog centra Srbije, na kojem su učestvovali članovi kineske delegacije i veliki broj srpskih filmskih autora i poslenika, kao i predstavnici Ministarstva kulture Srbije. Jugoslav Pantelić je posebno istakao da potpisani

Muzej kineskog filma

Muzej kineskog filma je osnovan 2005. godine kao kineski državni muzej specijalizovan za film. Zgrada Muzeja najveća je te vrste na svetu, ima 21 izložbenu salu, šest sala za projekcije, 140.000 predmeta u kolekciji. Muzej je do sada posetilo više od 4.600.000 domaćih i stranih gostiju, iz 50 zemalja i regija.

Memorandum Kinoteci daje mogućnost za sveobuhvatnu saradnju sa kineskim filmskim institucijama koja je započeta prošle godine. Ovi protokoli podrazumevaju uzajamno čuvanje i promovisanje filmske baštine dveju zemalja, razmenu filmskih programa, kao i učestvovanje u zajedničkim projektima čiji je cilj afirmacija i promocija kineskog, odnosno srpskog filma.

Ivana Zečević iz Ministarstva kulture Srbije naglasila je da ministarstvo stavlja ovu bi-

Okrugli sto u
Jugoslovenskoj kinoteci

Čen Džičiang i Jugoslav Pantelić su se srdačno rukovali nakon potpisivanja *Memoranduma* o saradnji

Kineski muzealci oduševljeni postavkom u Jugoslovenskoj kinoteci

lateralnu saradnju sa Kinom na vrh agende svojih međunarodnih aktivnosti. Zamenik direktora Pekinškog biroa i načelnik Odeljenja za film, Hu Dong, direktor Biroa zadužen za radio i televiziju, Han Fangha, i direktor Pekinške kompanije za ulaganje i razvoj, Žo Maofej, izrazili su zadovoljstvo zbog upoznavanja sa prijateljima u Srbiji koji se bave filmom, te predstavili aktuelno stanje kineske kinematografije, koja je u velikom usponu.

Preko 700 filmova godišnje!

Godišnje se u Kini snimi čak 700 filmova, uz sve veću posetu publike i samim tim zarade u bioskopima, što ovu zemlju čini drugim po veličini filmskim tržištem na svetu (iza SAD). Centar svega toga, istakli su gosti, jeste Peking, u kojem je najveća koncentracija talenata, u kojem posluje više od 4.000 kompanija koje se bave filmom i radi 1.400 bioskopskih sala. Zahvaljujući politici otvorenosti, koju vode Vlada NR Kine i uprava Grada Pekinga, sve je više i međunarodnih koprodukcija. Cilj koprodukcionih projekata su filmovi koji će istovremeno biti kvalitetni, prijemčivi za publiku i ostvariti ekonomsku dobit, objasnili su kineski filmski poslenici. Gosti iz Kine su istakli da je za koprodukcije ista procedura kao za snimanje domaćeg kineskog filma, počev od odobravanja projekta od strane nadležnih, zatim sklapanja finansijske konstrukcije, preko izbora ekipe koja će raditi, do dogovora o podeli zarade.

Jačanje saradnje za početak

Za kinesko-srpske koprodukcije glavni cilj je jačanje saradnje i prijateljstva, a dobit je za sada u drugom planu. Hu Dong je podsetio na popularnost u Kini partizanskog filma *Most* i rekao: „Hoćemo da napravimo novi most, da zajednički snimamo filmove. Došli smo kod vas sa ogromnom nadom da ćemo što pre početi konkretnu saradnju“.

U diskusiji je učestvovalo više srpskih autora, producenata i drugih filmskih poslenika, a direktor FCS istakao je da je ovo početak

saradnje koja treba da se odvija u više pravaca. „Koprodukcije su važne, ali mi smo zainteresovani i za razmenu filmova, njihovu distribuciju radi upoznavanja publike, zatim za razmenu televizijskih filmova i serija, kao i za razmenu studenata filmskih akademija i za redovne susrete sa kineskim filmskim profesionalcima, možda jednom godišnje u okviru Festa. Ovo je velika prilika za nas. „Cilj okruglog stola bio je da se upoznamo i sada treba raditi,“ zaključio je Boban Jevtić, direktor Filmskog centra Srbije, jedan od učesnika diskusije.

Izložba „112 godina kineskog filma“

Srpska javnost imala je ove jeseni izuzetnu priliku da se upozna sa istorijom kineskog filma na izložbi „112 godina kineskog filma“. Ova izložba Kineskog muzeja filma, koju autorski potpisuje Vang Hunhua, generalna direktorka pekinškog Rakursa, kompanije za filmsku i televizijsku kulturu, deo je inicijative *Jedan pojas – Jedan put*, koju je podržao predsednik Si Đinping u cilju promocije kineskog filmskog stvaralaštva u svetu. Kineski muzej filma putuje od 2015. godine sa ovom izložbom širom planete koristeći film kao svojevrsno sredstvo kulturne diplomatije.

Ruska avangarda ukratko

Muzej Jugoslavije dobitnik je prestižnog evropskog priznanja *Museums in short 2017* za najbolji video na temu aktivnosti muzeja

Tekst: Sara Sopić / Fotografije: Muzej Jugoslavije

U okviru međunarodnog takmičenja *Museums in short*, čiji su organizatori Evropska Akademija muzeja (EMA), Fondacija muzeja Breše, Muzej industrije i rada iz Breše i ICOM Italije, prestižnu nagradu za najbolji muzejski film dobio je Muzej Jugoslavije iz Beograda za film o izložbi *Ruska avangarda u Beogradu*. U konkurenciji četrdeset muzeja iz celog sveta, petočlani žiri izdvojio je film Muzeja Jugoslavije na osnovu dva kriterijuma: kvaliteta filmske produkcije i doprinosa savremenoj muzejskoj interpretaciji.

Film *Ruska avangarda u Beogradu* nastao je kao deo istoimenog projekta implementiranog 2015. godine povodom obeležavanja sto godina od nastanka *Crnog kvadrata*, remek dela Kazimira Maljeviča u Muzeju Jugoslavije. Okosnica projekta bila je gostujuća izložba autorki Ane Pahomove i Faine Balahovske. Izložbu su činili radovi koji obuhvataju skoro sve pravce ruske avangarde - futurizam, suprematizam, konstruktivizam i funkcionalizam, velikog broja različitih umetnika među kojima se izdvajaju imena poput Vasilija Kandinskog, Aleksandra Rodčenka, Ivana Kljuna, Aleksandra Arhipenka, Aleksandra Vesnina, Ljubov Popove ali i Kazimira Maljeviča, koji je na beogradskoj izložbi predstavljen delima primenjene umetnosti.

Ideja za nastanak filma javila se kada je tim kustosa iz Muzeja Jugoslavije dobio zadatak da oživi gostujuću postavku, dodatnim sadržajem. Dodatni sadržaj obuhvatao je seriju pratećih programa, dečiji program, studentska vođenja kroz postavku kao i produkciju filma. Film je osmišljen u formi 3D animacije a kako je produkcija ovakvog filma izuzetno zahtevna, Muzej je uspostavio saradnju sa produ-

Neda Knežević, direktorka Muzeja Jugoslavije, prima nagradu za najbolji muzejski film

centskom kućom *Domino*. Rad na filmu zahtevao je konstantu komunikaciju kustosa, koji su kreirali sadržaj videa uz brigu da dela budu interpretirana na odgovarajući način, sa timom koji je, razvijajući 3D animaciju, nastojao da utiče na kustose kako bi sadržaj u što većoj meri bio zabavan i razumljiv najširoj publici.

Koncept videa osmišljen je tako da predstavi osnovnu ideju različitih umetničkih pravaca u okviru ruske avangarde kroz animaciju dela koja su činila beogradsku izložbu, ali i najznačajnijih radova iz produkcije ovog pokreta. Polaznu tačku filma predstavlja scenografija postavke "Poslednja futuristička izložba 0.10" na kojoj je *Crni kvadrat* izložen po prvi put. Scenografija u formi dva ukrštena zida sa mestom za kvadrat zadržana je tokom celog filma kao platno na kome se odvija dalja animacija. Prvi deo filma tretira fenomen uvođenja geometrizacije u likovni izraz kroz animaciju dela Ivana Kljuna i Klimenta Redka,

zatim se fokusira na konstruktivizam nastojeći da predstavi glavne ideje ovog pravca. Kulminaciju filma predstavljaju animirani likovi preuzeti sa skica kostima Sergeja Ejzenštajna, radenih za predstavu *Magbet*, pa se ovom teatarskom pozornicom film i završava. Film je premijerno prikazan na svečanom otvaranju izložbe a odmah zatim bio je dostupan na youtube kanalu Muzeja.

Dobijanjem prve nagrade za film koji je predstavio izložbu *Ruska avangarda u Beogradu*, Muzej Jugoslavije se našao među najprestižnijim muzejskim ustanovama u svetu koje ulažu velike napore i sredstva u produkciju video materijala. Muzejski film sastavni je deo savremenih izložbenih postavki, moćno sredstvo u muzejskoj edukaciji, ali i promociji muzejskih programa. Lokalna muzejska praksa je, s druge strane, tek stidljivo zagazila u ovo polje, pa je time ovo priznanje jednom muzeju u Srbiji još značajnije.

Murali inspirisani umetničkim nasleđem

Uzbudljiva priča o odluci jednog umetnika da „oslobodi” slike iz muzeja i njihovu lepotu podeli sa ljudima širom sveta, među kojima su i mnogi koji verovatno nikada ne bi posetili muzej

Tekst: Jelena Ognjanović / Fotografije: Galerija Matice srpske

Priča o *Outings* projektu počinje 2014. godine kada se Žilijen de Kazabjanka prvi put susreo s portretom gospođice Rivijer na slici Žan Ogista Dominika Engra, postavljenoj u jednom ćošku u pariskom Luvru.

„Bila je lepa. Delovala je izgubljeno i nesrećno okružena ostalim velikim slikama. U meni se probudio prinčevski poriv: želeo sam da je probudim i oslobodim rama i muzeja,” kaže umetnik.

Od tog prvog kolažnog murala, francusko-korzikanski umetnik de Kazabjanka nastavlja svoju misiju i „oslobađa” na stotine slika širom sveta. Ovu globalnu participativnu akciju pod nazivom *Outings* realizovao je u Francuskoj, Sjedinjenim Američkim Državama, Švajcarskoj, Belgiji, Nemačkoj, Japanu, Indiji, a sada i u Srbiji. Zahvaljujući Francuskom institutu u Srbiji, Upravi za kulturu grada Novog Sada i Galeriji Matice srpske, na fasadama Beograda i Novog Sada su se tokom leta ove godine pojavili kolažni murali sa umetničkim delima poznatih srpskih umetnika iz kolekcije Galerije. Umetnik je odabrao sliku *Žena sa crvenim šalom* Pavla Đurkovića i u vidu kolažnog murala je postavio na fasadu jedne zgrade u ulici Marijane Gregoran, na beogradskoj opštini Palilula, dok je u Novom Sadu izradio motiv sa slike *Andeo mira I*, Stevana Aleksića na fasadi zgrade sa pogledom na kej.

Međutim, umetnik radi puno više od pukog odabira slike iz muzeja i njegovog prenoše-

nja na ulice gradova. Verujući u angažman građana tokom ovog procesa, u Beogradu i Novom Sadu su organizovane radionice kako bi se podstaklo stanovništvo da se poveže sa zbirkama svojih muzeja. Na radionicama u Galeriji Matice srpske su se razmenjivala iskustva i interpretirala umetnička dela na različite načine, da bi na kraju učesnici izabrali po jedno delo, čiji su motiv

aplicirali u vidu kolažnog murala na fasade u Beogradu i Novom Sadu. Na taj način, učesnici radionice koji su do tada bili pasivni posetioci postali su aktivni učesnici u procesu stvaranja nove interpretacije umetničkog dela. Muralima de Kazabjanke, kao i onim manjim, nastalim na radionicama, stvorena je neobična veza između čovekovog svakodnevnog prostora i kulturnog nasleđa.

„Bila je lepa. Delovala je izgubljeno i nesrećno okružena ostalim velikim slikama. U meni se probudio prinčevski poriv: želeo sam da je probudim i oslobodim rama i muzeja”

Muzeji korak bliže mladima

Tinejdžeri predstavljaju onu ciljnu grupu koju bi svaki muzej želeo u svom prostoru. Istovremeno, oni su najmanje zainteresovani za muzej i njegove sadržaje. Ovo saznanje je bilo povod za nastanak projekta Kreativne Evrope *Hear me. Bringing youth and museums together*, koji je okupio internacionalnu ekipu muzejskih edukatora sa jednim ciljem – približiti muzej mladima

Tekst: Jelena Ognjanović, Miroslava Žarkov / Fotografije: Galerija Matice srpske

Kako približiti muzeje mladim ljudima bilo je pitanje koje su postavili muzejski edukatori Narodne galerije Slovenije, Umetničko-istorijskog muzeja u Beču i Galerije Matice srpske ujedinjeno na projektu Kreativne Evrope *HearMe. Bringing youth and museums together*. Dosadašnja iskustva ukazivala su na problem nezainteresovanosti mladih za ustanove kulture i umetnost uopšte, te je ovakav stav podstakao muzejske edukatore da razmisle na koji način se umetnička dela, koja se čuvaju u muzejima, mogu učiniti bliskim i razumljivim mladima. Pre svega, bilo je potrebno sagledati koje su teme danas važne mladima, a potom ih povezati sa umetnošću u prošlosti. Na taj način otvorena je centra-

la tema projekta – kako se ključna pitanja današnjice poput migracija stanovništva, „odliva mozgova“, sukoba, rodnih uloga i uloge porodice u društvu mogu posmatrati kroz prizmu umetnosti nastale od 4. veka pre nove ere, pa sve do moderne umetnosti 20. veka. S druge strane, u pronalaženju načina da osmišljene teme budu sprovedene u radionice specijalizovane za mlade, pomogao je četvrti partner projekta Danijel Vajs, odnosno njegova organizacija Društvena inovacija – društveno preduzetništvo iz Španije. U saranji s njim, muzejski edukatori su dizajnirali radionice koje se zasnivaju na metodologiji *BRICKme*, odnosno metodom *Lego® Serious Play®*, *Desing Thinking*, *Gamification* i *Open art dialogue*.

Više od 700 radionica za 8000 srednjoškolaca

Od novembra 2016. do oktobra 2017. godine u Narodnoj galeriji Slovenije, Umetničko-istorijskom muzeju u Beču i Galeriji Matice srpske je održano preko 700 radionica u kojima je učestvovalo oko 8.000 srednjoškolaca. Međutim, sva tri muzeja imala su različita polazišta – razlikovali su se u pogledu zbirke, publike i stručnih timova. Svaki muzej je pronašao jedinstvena rešenja za realizaciju svojih radionica, a partneri na projektu su ovaj osećaj raznolikosti doživeli kao posebnu vrednost koja je služila kao osnova za razmenu ideja i uzajamnu inspiraciju.

U Galeriji Matice srpske realizovane su dve vrste radionica koje su se na različit način bavile temom migracija u lokalnoj sredini. Ideja je bila da se mladi suoče s pitanjima - koje su posledice odluka koje mladi donose napuštajući svoju zemlju u potrazi za boljim životom i obrazovanjem, i kako vizuelni mediji utiču na mišljenje i stavove mladih o migracijama u prošlosti i sadašnjosti. Život Bogdana Šuputa i njegova dela *Carinska ulica*, *Gradsko dvorište u Parizu* i *Kafana u Parizu* iz kolekcije Galerije Matice srpske bili su inspiracija za diskusiju o tome šta za mlade predstavlja njihov dom, a šta odlazak u neku novu sredinu. Poučeni životnim putevima ovog novosadskog slikara i njegovim osećanjima prenetim na platna, mladi su svoja razmišljanja na temu predstavljali kroz modele od *Lego® kockica*, i tako „sklapali”, „rastavljali” i „izlagali” svoje stavove. Oleografija čuvenog dela Paje Jovanovića *Seoba Srba* kao i priča o dve različite verzije ove slike, bile su osnova za razgovor na temu moći vizuelnih medija i poruka koje nose. Posmatrajući dve verzije slike i prikazane ličnosti, učesnici su razmišljali o osećanjima ljudi koji napuštaju svoje domove, a potom ih predstavljali kroz modele od *Lego® kockica*. Poredeći slike i *Lego®* modele sami su dolazili do zaključka da se dvema slikama postiže različita poruka o istom istorijskom događaju. Na taj način su bili podstaknuti na diskusiju o manipulaciji putem medija o migrantskom pitanju, i o tome koliko oni smatraju da mediji utiču na formiranje njihovog mišljenja i shvatanja ovog društvenog problema.

Igra kao sredstvo bolje komunikacije

Nova metodologija i nove teme uticali su na pozitivno mišljenje srednjoškolaca o muzejima. Drugačije uređen prostor muzeja za radionice, kao i drugačija podela uloga u grupi omogućili su neposredniju atmosferu. Uviđajući da će se „igrati” s *Lego®* kockicama, učesnici su se vidno obradovali i često ih spontano uzimali i slagali. Nova metodologija rada omogućila je i da se srednjoškolci tokom radionice postepeno otvaraju jedni ka drugima i razvijaju diskusiju. Pokazalo se da je mladima izuzetno važno to što ih neko pita za mišljenje i stav. Takođe, ideja da se u radionicu uključe popularna umetnička dela čije su interpretacije već poznate, značila je da će nov način njihovog sagledavanja imati još bolji efekat. Kroz radionice nije samo razgovarano o umetnicima i njihovim radovima, već je otvorena mogućnost njihovog drugačijeg posmatranja.

Srednjoškolci su u muzej doneli posebnu energiju, a svojim entuzijazmom podstakli muzejske edukatore da na drugačiji način posmatraju umetnost. S druge strane, radionice su mladima ponudili novo i drugačije iskustvo u muzeju, koje je jedan od učesnika i iskazao

Međunarodni
tim projekta HearMe

u anketnom listiću: „Mogao sam da osećam, razmišljam, stvaram i naučim ne samo nešto o umetnosti nego i o sebi.“

Na kraju, projekat *HearMe* je spojio tri muzeja i nevladinu organizaciju u grupu stručnjaka i prijatelja s različitim iskustvima i znanjima.

Zajedno su napravili iskorak u programskim aktivnostima za mlade, na kreativan način osmislili i realizovali radionice, priredili muzejski priručnik na četiri jezika, i organizovali završnu konferenciju za muzejske edukatore širom sveta kako bi preneli stečena iskustva.

Nepresušni izvor inspiracije

Prvi *Etnology fest* održan ove jeseni u Muzeju nauke i tehnike i Etnografskom muzeju pokazuje da muzealci i savremeni preduzetnici mogu zajedničkim snagama da naprave izuzetno zanimljive programe

Tekst: Aleksandra Ivković / Fotografije: SuperStar Culture

Sredinom oktobra tekuće godine agencija SuperStar Culture je u saradnji sa Muzejom nauke i tehnike i Etnografskim muzejom organizovala prvi *Etnology Fest*. Ova zanimljiva, međunarodna manifestacija, koju autorski potpisuje Goga Grubješić, u fokusu ima bogatstvo kulturnog nasleđa kao nepresušni potencijal i u tradicionalnom, ali i u najsavremenijem smislu. Koristeći različite forme komuniciranja nasleđa *Etnology Fest* je u period od 13 do 15. oktobra, za svega tri dana, publici prikazao čitav niz sadržaja. Od predavanja i izložbi, preko radionica i filmskih projekcija, do dinamičnih panela i ekskluzivnih modnih revija.

Poseban naglasak na nematerijalno kulturno nasleđe, a pre svega tradicionalno narodno stvaralaštvo, u sprezi sa modernim dizajnom, dali su ovoj mladoj manifestaciji jasno definisan lik i karakter.

Prvi *Etnology Fest* svečano je otvoren u Muzeju nauke i tehnike revijom *Ethno Couture "Kolo"*, u okviru koje su predstavljene ručno radene narodne nošnje, plod vizije i ukusa anonimnih, a neprevaziđenih umetnica iz naroda. Ova ekskluzivna revija originalnih kostima, svojevrsni omaž sedmoj deceniji rada Ansambla narodnih igara i pesama Srbije "Kolo", jedinstveni je pokazatelj koliko je narodno stvaralaštvo u najboljem smislu te reči uvek aktuelno i inspirativno.

Publika je u nastavku manifestacije imala priliku da vidi izložbu radova Etno mreže, a posebnu pažnju su privukla predavanja. Kustos Muzeja primenjene umetnosti, Bojana Popović, je govorila o radu Aleksandra Joksimovića, prvog domaćeg kreatora koji se proslavio kolekcijama inspirisanim srpskom tradicijom. Marija Miloš iz Muzeja afričke umetnosti predstavila je odevanje plemena Masai.

Sirogojno Etnology by Filip Maksimović naziv je revije kojom je ugledni domaći stilista pokazao kako su čuveni Sirogojno džemperi u najboljem smislu te reči večni i nosivi uz moderne haljine poznatih srpskih dizajnera - Igora Todorovića, Saše Milojkovića, Suzane Perić, Ive Stefanović, Marije Tarlać, Jelene Blečić, Dragane Ognjenović, Ines Janković, Magnet Boho (Milena Gojković i Filip Maksimović) i Milene Zevu.

Revija *Ethno Couture "Kolo"* u Muzeju nauke i tehnike

Ovacije Crvenom Dioru - Slavi Zajcevu u Etnografskom muzeju

Zemlja u fokusu, specijalni gost prvog *Etnology Festa* bila je ove godine Rusija. Iz ove velike, kulturno bogate zemlje, domaćoj publici su se svojim tradicionalnim obredima, živopisnim kostimima i unikatnim nakitom predstavili majstori narodnog stvaralaštva Jakutija (Saha Republika). Posebno je bilo zanimljivo čuti kako sa generacije na generaciju prenose tradicionalne veštine i znanja čuvajući na taj način svoj kulturni identitet. A, koliko je u modernom svetu pod stalnim pritiskom globalizacije teško sačuvati kulturni identitet, bilo je reči na specijalnom *Etnology* panelu pod nazivom *Uloga medija u promociji kulturnog nasleđa*, koji je organizovan u saradnji sa Color Press grupom. Izuzetno zanimljiv razgovor, koji je moderirala Marina Kosanović, na ovu, više nego

aktuelnu temu su vodili: msr Tamara Ognjević, direktorka Artis centra, potpredsednica Nacionalnog komiteta ICOM Srbija, dr Jasna Jovanov, upravnica Spomen-zbirke Pavla Beljanskog, Veselin Simonović, direktor dnevnih novina "Blic", Jelena Blečić, docent Fakulteta savremenih umetnosti i Robert Čoban, predsednik UO Color Press grupe.

Prvi *Etnology fest* svečano je zatvoren ekskluzivnom revijom najpoznatijeg ruskog kreatora, Slave Zajceva, u Etnografskom muzeju u Beogradu. Slava Zajcev se u svetu proslavio kolekcijama inspirisanim ruskim motivima. U eri Hladnog rata je kreirao modu za političku i kulturnu elitu nekadašnjeg SSSR-a zbog čega je na zapadu dobio nadimak Crveni Dior.

Zajcev je beogradskoj publici prikazao specijalnu kolekciju *Izvori* koja predstavlja presek njegovog tridesetogodišnjeg stvaralaštva. *Izvori* na reprezentativan način pokazuju majstorstvo Zajceva da objedini motive narodne umetnosti sa zahtevima savremenog modnog dizajna. Poseban kvalitet ovog postupka podrazumeva korišćenje tradicionalnih zanatskih tehnika u obradi tekstila i pratećeg aksesora, što Slavu Zajceva čini svojevrsnim čuvarom starih umetničkih zanata.

Beogradska publika je ovacijama pozdravila završni program prvog *Etnology festa*, koji je ponudio zanimljiv model saradnje na relaciji muzej, preduzetništvo i civilni sektor, koji bi uz malo truda svih zainteresovanih aktera mogao da zaživi na duže staze.

Panel o ulozi medija u promociji nasleđa (sleva nadesno): Robert Čoban, Veselin Simonović, Jelena Blečić, Marina Kosanović, Jasna Jovanov i Tamara Ognjević

Dobar muzej, na putu da (ponovo) bude izvrstan

Gde je Kolonijalni Vilijamsburg u globalnoj mreži muzejskih praksi kao najveći i najznačajniji *living history* muzej na svetu i da li je toliko izvrstan kao što to je bio ili bi trebalo da bude?

Tekst i fotografije: Nikola Krstović

Kolonijalni Vilijamsburg je... ogroman! Revoluconarni grad, kako glasi jedan od njegovih zvaničnih naziva, čine Trgovački skver, Palata guvernera i Kapitol sa 88 originalnih građevina i oko 300 rekonstruisanih objekata, među kojima su zanatske radnje, prodavnice, krčme i taverne, nekoliko hotela. Oko 3000 zaposlenih i približno 400 interpretatora je angažovano u ovom jedinstvenom gradu-muzeju unutar kojeg postoje i dva „klasična“ muzeja, Rokfeler biblioteka, istraživački centar, IT sektor i uslužne delatnosti, među ostalim odeljenjima. Svakodnevno se odvija 30 najavljenih i minimum još toliko nenaavljenih programa. Publika se angažuje u najrazličitijim programima – od stručnih vođenja, preko detektivskih igri, do naročito dizajnirane zabave, radionica i svakovrsne primene modernih tehnologija. Ovo je mesto na kojem se kroz angažman glumaca-interpretatora upoznaju poznate istorijske ličnosti poput Džordža Vašingtona i Tomasa Džefersona, kao i one ne tako poznate, ali značajne za Virdžiniju, Vilijamsburg i razvoj američkog društva uopšte. Kolonijalni Vilijamsburg je bez problema prigrio principe eko i ekono-muzeologije, sociomuzeologije, kulturnog pejzaža i uticaja nasleđa

na razvoj lokalne zajednice i turizma iako je zapravo definisan kao *living history* muzej.

Revolucionarna teatarska zaostavština

Pre 23 godine na stepeništu istorijske Vederburn taverne, izveden je (istina – samo jednom) igrokaz koji je, čini se, brendirao muzej do danas. *Aukcija* ili *Prodato*, naziv je igrokaza koji je izazvao ozbiljne debate

na nacionalnom nivou, ali i proteste na samom događaju – divna slika za zagovornike savremene, nove „nove“ i radikalne muzeologije! „Imovina“ koja je „prodana na aukciji sastojala se od zemlje i četiri roba“. Sve što se znalo o njima bila su imena. O aukciji koja je u istorijskim okolnostima održana da bi se namirili dugovi bivšeg vlasnika, očito se znalo mnogo više. Dokumenta ne govore jednako o svima, ali muzej ima moć da činjenice naglasi na drugačiji način. Dakle, da ispravi greške! Program je predstavljao suočavanje sa mračnom prošlošću, ali i veoma sumorno oslikavanje globalne savremene realnosti – od institucionalnog problema jedne nacije do globalnog problema rasizma i još uvek očite nejednakosti među ljudima, i dalje prisutne trgovine ljudima, ropškog rada, obespravljenosti...

Preko „muzejskog Rubikona“ - teatar kao ekskluzivni interpretativni kanal

Da pitanje ropstva još uvek traumatizuje, ali i da postoji očita potreba da se osvetle tamni uglovi istorije, svedoče brojni programi koji oslikavaju život preko polovine populacije u prestonici kolonijalne Amerike u 18. veku: *Promena stiže sa Goanom Pamfletom* - o baptističkom svešteniku robu, *Šta donosi budućnost?* - drama o iščekivanju aukcije robova na kojoj će majka biti razdvojena od

Frule i bubnjevi

dece, *Vera, nada, ljubav* - o želji da se sačuva emotivna veza, ali i pobegne u slobodu, *Moja priča, moj glas* - serijal monodrama o običnim ljudima i njihovom viđenju revolucije i borbe za nezavisnot, *Savršen ukras* - o komplikovanom odnosu vlasnice i ropkinje, i mnogi drugi u formi interpretacije u prvom licu.

Najupečatljiviji je *Put ka iskupljenju*, koji nije jednosmerna teatarska interpretacija. Teško je objasniti šta je *Iskupljenje* u dramskom smislu, baš kao što je teško shvatiti i sam koncept i razmere procesa iskupljenja u stvarnom životu. Zbog paralelnih narativa, ali i njihovog mešanja, nema mnogo prostora za razmišljanje – jednostavno se morate prepustiti. Ali su zato emotivno-saznajni akcenti savršeno i bezuslovno vezuju gledaoca za stolicu. Šest glumaca gradi dvanaest likova: šest istorijskih i šest stvarnih – same sebe. To su, dakle, biografije, koliko i autobiografije, to su povesti koliko i ispovesti. Prelazi iz „sebe“ kao lika u lik koji se igra su toliko suptilni da se hronologije i istorije spajaju. Prošlost postaje relevantna koliko i sadašnjost, a vrednosti i značenja se ne gube uz put. *Put ka iskupljenju* je i drama i art-performans, i teatar i rijaliti, i slika i pokret. Kolonijalni Vilijamsburg na svom kvalitativnom vrhuncu u ovom trenutku – pomeranje granica i dometa performativnih interpretacija.

Relevantnost i „revolucionarnost“

Gde je Kolonijalni Vilijamsburg u globalnoj mreži muzejskih praksi kao najveći i najznačajniji *living history* muzej na svetu?

Savršeni ukras

To je jedna pristojna praksa koju treba razumeti u njenom viktorijanskom značenju. Ali, Kolonijalni Vilijamsburg je izvanredan „proizvod“ imajući u vidu veličinu, strukturu i organizaciju. U smislu savremenog vrhunskog muzeja i baštinskih praksi on je, kao i svaki „mutant-muzej“, nacionalni projekat – prosečan. S druge strane ima i „savršen“ alibi – bavi se određenim istorijskim periodom koji se završio pre dva veka. A ta istorija je gotova, kao što je „petnaestominutna zvezda“ Frensis Fukujama primetio pre nekih 25 godina. Čini mi se da Kolonijalni Vilijamsburg nije – igra na sigurno i u zoni komfora – ropstvo je istorijska stvar kojom se treba baviti i sa kojom se mora suočiti, ali ne i sa njegovom sadašnjom mutacijom - rasizmom.

Deklaracija o ljudskim pravima bila je veliko dostignuće epohe prosvetiteljstva, ali šta sa novim oblicima sloboda? Tako se posetioci mogu povezati sa istorijski spornim narativima na ideološkom nivou samo zato što su oni istorijski. Na ličnom nivou gubimo tu vezu jer ona ne afektira naše umove i emocije u akuelnoj stvarnosti. Stoga rečenica jednog od redovnih posetilaca najbolje opsuje Kolonijalni Vilijamsburg: „To je muzej za ljubitelje istorije“. Naravno, tržište ljubitelja istorije je veliko, ali to nije ono na čemu bi trebalo da se zasniva muzejska izvrsnost u 21. veku.

Tekst je jedan od rezultata nagradne stipendije Fondacije Kolonijalni Vilijamsburg i EXARC/ICOM.

Pomeranje granica kulture

Kako politički lider koji razume važnost umetnosti može da oblikuje novi sistem vrednosti polazište je knjige *Mona Liza i Supermen. Džon Kenedi i „Nova granica” kulture*, koja je dobila nagradu ICOM-a Srbije za najbolju publikaciju 2016. godine

Tekst: Tijana Palkovljević Bugarski / Fotografije: Galerija Matice srpske

Publikacija *Mona Liza i Supermen. Džon Kenedi i „Nova granica” kulture* nije uobičajena muzejska publikacija. Ona je nastala u interakciji Galerije Matice srpske i dr Simone Čupić, profesorke na Katedri za Istoriju umetnosti. Nakon uspešno realizovanog predavanja prof. Čupić, Galerija je odlučila da rezultate njenih istraživanja publikuje u formi knjige i s tim pokrene novu ediciju u svojoj izdavačkoj delatnosti s nazivom „Umetnost i istorija”.

Studija profesorke Čupić kojom je ukazala na ideje kulturne politike koju je Džon Kenedi sprovodio tokom svog predsedničkog mandata, nastala je kao rezultat posvećenih istraživanja po arhivima, bibliotekama i muzejima tokom boravka na postdoktor-

skom usavršavanju na Univerzitetu Kalifornije u Berkliju i Univerziteta Teksasa u Ostinu. Prateći razvojni put Džona Kenedija, ona je, analizirajući njegovu kulturnu politiku kroz prijeme i izložbe koje je organizovao, umetnike koje je pozivao u Belu kuću i podržavao, i konačno govore kojima se obraćao naciji, pokazala jednog drugačijeg Kenedija spremnog da pomeri „Nove granice” kulture.

Uz brojni ilustrativni materijal – fotografije i reprodukcije umetničkih dela i prepisku originalnih govora Čupićeva donosi i jednu ličnu notu tumačenja njegovih postupaka i opredeljenja zasnovanu na dobrom poznavanju literature i obilasku svih važnih mesta njegovog životnog puta. Utemeljenost

u literaturi i arhivskoj građi, upotpunila je analizom umetničkih dela Kenedijeve epohe. Tako je nastala knjiga atraktivna za čitanje ne samo istoričarima umetnosti, već i širokom krugu čitalaca. Upravo u tome leži snaga ove publikacije. Ona eksplicitno ukazuje na to koliko odnos prema kulturi i umetnosti može dovesti do promene svesti i boljeg vrednovanja kulture. Stoga je njen značaj kao muzejskog izdanja veći. Ukazivanjem na takve primere uspešne kulturne diplomatije i politike kroz svoju izdavačku delatnost muzej preuzima aktivnu ulogu u društvu dajući smernice kako država, političari i donosioci odluka mogu da doprinesu njenom boljem vrednovanju i pozicioniranju kulture i umetničkog stvaralaštva.

Kulturno nasleđe između konflikta i pomirenja

Studija dr Višnje Kisić *Upravljanje disonantnim nasleđem. Obećanja i realnost odabranih kulturnih politika* nije samo sveobuhvatna analiza osetljivih tema kada je reč o postjugoslovenskom nasleđu Zapadnog Balkana, već i jedinstveni priručnik za generacije muzeologa i heritologa koje tek dolaze

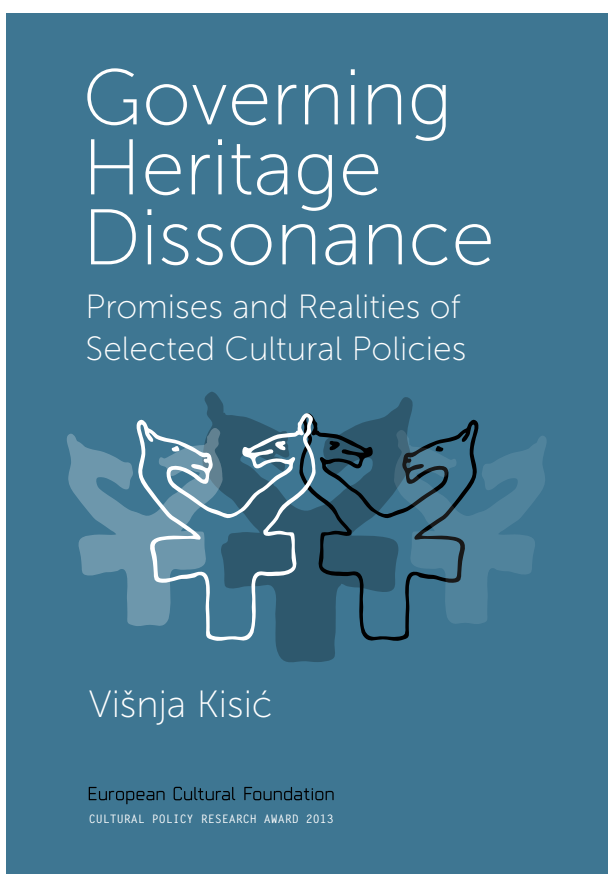
Tekst: Tamara Ognjević

„Pitanje kako upravljamo disonantnim nasleđem neodvojivo je od pitanja prevencije, medijacije i razrešenja konflikta,“ zapisao je u jedinstvenoj studiji o disonantnom nasleđu u svetlu nove muzeologije, dr Višnja Kisić, koja je upravo za ovo svoje istraživanje 2013. godine dobila prestižnu nagradu za istraživanje kulturne politike (*Cultural Policy Research Award*), koju dodeljuje Evropska kulturna fondacija. Nagrada podrazumeva i sredstva da se istraživanje publikuje, pa je dragoceno delo ove mlade i hrabre naučnice koja je odabrala „neudobni“ prostor konfliktnog Balkana za preispitivanje tradicionalnih muzeoloških praksi evaluacije i interpretacije kulturnog nasleđa, objavljeno u prvoj polovini 2017. godine.

Studija *Upravljanje disonantnim nasleđem. Obećanja i realnost odabranih kulturnih politika* nije štivo koje ostavlja ravnodušnim čitaoca odraslog na tradicionalnoj muzeologiji. Posebno kada se ima u vidu da je nastala u postratnom, traumatičnom periodu u kojem se Jugoslavija, a sa njom i interpretacija kulturnog nasleđa, utemeljena na etatičkoj kulturnoj politici koja je nekoliko decenija nastojala da kreira novi, zajednički kulturni identitet, raspala u param parčad. Suočavajući se sa višedecenijskim političkim i ideološkim interpretacijama kulturnog nasleđa, te sagledavajući nasleđe kao platformu za pomirenje i ujedinjenje, ali i kao prostor nerazumevanja i sukoba, Višnja Kisić nepristrasno preispituje muzeološke teorije, međunarodno prihvaćene koncepte kulturnog nasleđa i kulturne politike i prakse diljem zapadnog Balkana, osvetljavajući prednosti, ali i izazove kulturnog pluralizma. Posebna vrednost ove studije leži u sagledavanju nedostatka

potencijala tradicionalnog pristupa nasleđu da pokrene procese pomirenja i dijaloga nasuprot nesumnjive moći baštine kada je reč o oblikovanju kulturnog, a pre svega nacionalnog identiteta, i kolektivnog pamćenja.

Razmatrajući četiri studije slučaja u čijem fokusu su kreiranje zajedničkog nasleđa (transnacionalna nominacija stećaka na Uneskovu listu svetske baštine), zajedničke istorije (projekat *Imagining Balkans*), muzealizacije Jugoslavije i njenog nasleđa (Muzej Jugoslavije) i dokumentovanja rata i represije (*Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću*), Višnja Kisić ukazuje na dinamično pluralističko nasleđe i inkluzivni diskurs nasleđa kao platformu i metod koji će omogućiti suočavanje sa potencijalno konfliktnom prirodom kulturnog nasleđa i na Balkanu, ali i mnogo šire, odnosno procesima u kojima nasleđe, sagledano u kontekstu u kojem je nastajalo, postaje sredstvo komunikacije i boljeg razumevanja među zainteresovanim akterima.

Nabavite knjigu besplatno!

Knjiga dr Višnje Kisić *Governing Heritage Dissonance* može se u pdf formatu preuzeti besplatno na linku: https://static1.squarespace.com/static/526e5978e4b0b83086a1fedet/58936a1e6e6594e509d0ae85/1486055987606/Governing_Heritage_Dissonance.pdf

Ili naručiti besplatno preko sajta Evropske kulturne fondacije: <http://www.culturalfoundation.eu/library/cpra-2013>

Kada ugledni muzeolog i jedan od vodećih svetskih stručnjaka u komuniciranju nasleđa, profesor Tomislav Šola, zapazi da studija Višnje Kisić predstavlja jedinstveni uvid u ambivalentnu prirodu kulturnog nasleđa, koja će bez najmanjeg problema naći mesto u biblioteci objektivnih i dobronamernih muzealaca i heritologa, te kreatora kulturne politike i kulturne diplomatije, čini se da je važno napomenuti – ovo je štivo samo za one koji su spremni da, bez srdžbe i pristrasnosti, otvore vrata budućnosti na temelju pluralističke analize prošlosti. To je jedini način da ne ponavljamo iste greške, a u tom smislu studija Višnje Kisić predstavlja jedinstveni vodič za put kojim se ređe ide.

Da li se dovoljno trudimo?

Dva ICOM-ova međunarodna komiteta na godišnjoj konferenciji u Londonu pokazala su koliko je važno ukrstiti različite pristupe kada je reč o muzejskim projektima i programima. Posebno kada je u pitanju muzealizacija privatnog života – nove sfere u fokusu zaštitara

Tekst i fotografije: Milja Stijović

Profesionalno interesovanje za muzeologiju, muzealizaciju privatnog života, kuća muzeja, i teoriju kolekcionarstva bio je povod za odlazak na godišnju konferenciju ICOM-ovog DEMHIST komiteta za istorijske kuće. Na godišnju konferenciju DEMHIST/CECA *Relevance 2017: Are we trying hard enough?* u Londonu, otputovala sam kao dobitnik granta za mlade članove ICOM-a.

Konferencija je bila podeljena u nekoliko programskih celina. Tako su predavanja održana na dve lokacije: London Tauer i palata Hempton Kort, dok je jedan dan bio rezervisan za obilaske istorijskih kuća ili kuća muzeja. U zavisnosti od interesovanja, članovi oba komiteta su mogli da izaberu jednu od dve ture koje su obuhvatale palatu Kensington, Muzej dizajna, kuću Lorda Lejtona ili muzej Ser Džona Souna, muzej Čarlsa Dikensa i Foundling muzej, prvo prihvatilište za nezbrinutu decu u Ujedinjenom Kraljevstvu. Na kraju obaveznog dela programa za učesnike je priređena gala večera u trpezariji Henrija VIII u Hempton Kortu, tokom koje je predstavljena izložba radova mlade umetnice Merlin, koja je ispratila svako predavanje crtežima. Posle konferencije organizovan je i obilazak muzeja u Oksfordu tokom koje smo bili u prilici da čujemo izlaganja nove direktorke Pit Rivers muzeja, dr Laure Brokhoven, i upravnice Odeljenja za edukaciju Ašmolean muzeja, Džo Rajs.

Ideja da dva ICOM-ova komiteta naprave zajedničku konferenciju pokazala se kao odlična. Članovi komiteta CECA dali su izuzetna doprinosa diskusiji članova DEMHIST-a u pogledu razmatranja edukativnog aspekta planiranih programa. Od detaljne razrade, rešavanja problema koji iskrsavaju u procesu realizacije, do važnog segmenta edukacije koja se može uvrstiti u heritološki koncept istorijskih kuća.

Nova direktorka Tejt gale-

rije, Marija Balšo, bila je jedan od dva glavna predavača. Posle izlaganja o promenama u izlagačkoj delatnosti koju je pokrenula u svim Tejt galerijama, osvrnula se na tek zatvorenu izložbu *Queer British Art*, a koja je samo jedan od načina bavljenja ovom temom od kako je UK 50 godina od donošenja Zakona o dekriminalizaciji homoseksualnih

aktivnosti (Sexual Offences Act 1967).

Pored toga održana je godišnja skupština DEMHIST-a na kojoj je izabran novi odbor. Elza Rodrigez je izabrana za novog predsednika komiteta, a mandat će trajati naredne tri godine. Ostali članovi odbora su: Frenk Lihenapesi, blagajnik; Ivon Plum, potpredsednik i sekretar, i Ana Kristina Karvaljo potpredsednik.

Posebno je interesantno bilo predavanje Frenklina Vanjona, direktora organizacije Twisted Preservation, pisca knjige *Anarchist's Guide to Historic House Museums*, trenutno možda najpoznatijeg kao autora bloga na kojem piše o svojim iskustvima boravka u istorijskim kućama - muzejima na jednu noć (*One Night Stand*). O njegovom predavanju na londonskoj konferenciji biće više reči u sledećem broju časopisa ICOM-a Srbija.

Narativna moć odeće

Godišnja konferencija ICOM-ovog komiteta za kostim, održana u Londonu u junu ove godine, ukazuje da će odevanje i moda uvek imati izvanredan značaj u prezentaciji i interpretaciji kulturnog nasleđa

Tekst i fotografije: Draginja Maskareli

Godišnja konferencija ICOM-ovog Komiteta za kostim (ICOM Costume Committee - ICC) održana je od 26. do 29. juna 2017. godine na Koledžu mode Univerziteta umetnosti u Londonu. Tema ovogodišnje konferencije bila je *Narativna moć odeće* (*The Narrative Power of Clothes*). Među 46 prezentacija iz 26 zemalja na programu konferencije našle su se dve prezentacije učesnica iz Srbije: *Contributions to the Understanding of Socialist Fashion* dr Mirjane Menković iz Etnografskog muzeja i *To the Altar and Beyond* Draginje Maskareli iz Muzeja primenjene umetnosti.

Takođe, Draginji Maskareli je dodeljena ovogodišnja subvencija Komiteta za kostim za učešće na konferenciji. S obzirom na to da je njena prezentacija bila vezana za istraživanje dr Bojane Radojković, kustosa i dugogodišnje direktorke Muzeja primenjene umetnosti u Beogradu, koja su sprovedena početkom šezdesetih godina prošlog veka u Boki Kotorskoj, značajnu stručnu pomoć pružila joj je ovom prilikom i predsednica Ikom Crne Gore, mr Mileva Pejaković Vujošević.

Program londonske konferencije uključivao je i nekoliko studijskih po-

seta izložbama i ustanovama. Svaka od tri tekuće izložbe u Kensingtonskoj palati, *Diana: Her Fashion Story*, *Victoria Revealed* i *Enlightened Princesses*, predstavila je na različite načine uticajne žene iz britanske kraljevske porodice: princezu Dajanu, kraljicu Viktoriju, Karolinu od Ansbaha, Avgustu od Saks-Gota i Šarlotu od Meklenburg-Štrelica. Učesnici konferencije imali su takođe priliku da posete jednostavan i funkcionalan depo Kensingtonske palate u kome se deo zbirke čuva u skladu sa savremenim muzeološkim standardima.

Obilasku izložbe *Balenciaga: Shaping Fashion* u Muzeju Viktorije i Alberta prethodila je detaljna kustoska prezentacija Kesi Devis-Stroder. Osim Balensijaginih modela, ovom prilikom izloženi su i modeli njegovih učenika, kao i savremenih dizajnera koji su

inspirisani njegovim opusom. Sponzor izložbe je kompanija American Express, dok posebnu zanimljivost u muzejskoj prezentaciji visoke mode predstavljaju rendgenski snimci Balensijaginih modela na kojima se vidi njihova struktura. Posvećen pristup proučavanju struktura istorijskog kostima i njihovoj rekonstrukciji prezentovan je učesnicima konferencije i tokom posete londonskoj Školi istorijskog odevanja.

Srbija je u Ikomovom Komitetu za kostim ostvarila prepoznatljivost i zapaženu ulogu, zahvaljujući dugogodišnjem radu i zalaganju dr Mirjane Menković. Brojne kolege još uvek pamte posetu Srbiji tokom godišnje konferencije *Između: kultura odevanja između Istoka i Zapada*, koja je, u organizaciji Etnografskog muzeja, održana u septembru 2011. godine.

Prateća manifestacija konferencije, *Mesec odevanja u Srbiji*, okupila je tada 20 kulturnih institucija iz Beograda i Novog Sada, koje su realizovale 27 izložbi posvećenih modi i odevanju. Ova konferencija bila je snažan podsticaj muzejima u Srbiji da nastave sa prezentacijom modnog nasleđa, za koje publika redovno pokazuje veliko interesovanje.

Između prošlosti i budućnosti

Muzej primenjene umetnosti i Narodni muzej u Beogradu aktivno su učestvovali u novoj etapi međunarodnog projekta u čijem fokusu je keramika

Tekst: Biljana Đorđević / Fotografije: CaiD

Međunarodni projekat *Keramika i njene dimenzije*, koji se od decembra 2014. odvija u okviru programa *Kreativna Evropa*, bliži se kraju. U projektu učestvuju 25 institucija iz 11 zemalja: Nemačke, Velike Britanije, Irske, Finske, Estonije, Letonije, Španije, Italije, Slovenije, Češke i Srbije. Partnerske ustanove iz Srbije, Muzej primenjene umetnosti i Narodni muzej u Beogradu, su zahvaljujući učešću u ovom projektu ponele laskavu titulu „Muzej godine“, koju im je NK ICOM Srbije dodelio ove godine povodom Međunarodnog dana muzeja.

Projekat se sastoji od deset modula, a njegovu kulminaciju predstavlja međunarodni kongres posvećen mnogobrojnim dimenzijama keramike i ulozi koju keramika ima i može da ima u razvoju savremenog sveta. Kongres pod nazivom *Vrednost keramike – Može li keramika da napravi razliku?* Održan je u Muzeju keramike u Stouku na Trentu 5-6. oktobra, tokom trajanja *Britanskog bijenala keramike*, manifestacije koja sama po sebi zaslužuje posebnu pažnju. Alster univerzitet iz Severne Irske je bio organizator ovog važnog skupa.

Kongres je započeo plenarnim predavanjima i okruglim stolom na kome su predstavljeni svi moduli Projekta. Rad je nastavljen po sesijama: *Keramika i edukacija; Keramika, tradicija i nasleđe; Analogni i digitalni znanat; Keramika, mesto i materijalnost; Keramika, blagostanje i uloga muzeja; Keramika, muzejske kolekcije i biografije objekata; Profesionalizam: građenje karijere u keramici.*

Keramika i njene dimenzije u Stouku

Predstavnici partnera u Projektu učestvovali su u radu svih sekcija, a pored njih na Kongresu su nastupili i učesnici sa Tajvana, iz Indije, Turske, Belgije i Švedske. Delegaciju Srbije predvodila je mr Ljiljana Miletić Abramović, direktor Muzeja primenjene umetnosti, koja je na okruglom stolu, kojim je predsedavao Vilhelm Zimen, direktor Porcelanikon muzeja iz Zelba i rukovodilac Projekta, predstavila Modul 1 – Simpozijum *Keramika između promena i izazova, između*

đu prošlosti i budućnosti, održan u maju 2015. u Galeriji fresaka Narodnog muzeja u Beogradu. Biljana Crvenković, viši kustos Muzeja primenjene umetnosti učestvovala je u sesiji *Keramika i muzejske kolekcije*, s radom *Porcelan kao nasleđe: Beogradski Bufon servis*. Ovom sesijom predsedavala je dr Biljana Đorđević, muzejski savetnik Narodnog muzeja u Beogradu, koja je učestvovala i u sesiji *Keramika, tradicija i nasleđe* sa prezentacijom *Tehnologija keramike – vrednost nematerijalnog kulturnog nasleđa*. Jelena Popović, viši kustos Muzeja primenjene umetnosti predsedavala je drugim delom plenarne sesije *Može li keramika da napravi razliku?*.

Specifičnost ovog Kongresa bilo je i uključivanje velikog broja slobodnih istraživača koji nisu institucionalno vezani, kao i velikog broja umetnika – keramičara, koji su u paralelnim sesijama koje su se odvijale u prostoru stare fabrike Spoud koja je odabrana kao centralno mesto održavanja Bijenala, vodili umetničke radionice za širu publiku.

Ovakvim pristupom su obuhvaćene sve dimenzije koje keramika danas ima, a u zaključnici je konstatovano da je odgovor na pitanje postavljeno u naslovu Kongresa potvrđan.

Svetla budućnosti u keramici – selekcija 2018

Neposredno pre Kongresa, na Stafordšajir univerzitetu u Stouku na Trentu održano je finalno žiriranje takmičenja *Svetla budućnosti u keramici*. Reč je o Modulu 8 projekta *Keramika i njene dimenzije*. Žiri u sastavu Vilhelm Zimen (Nemačka), Franc Čen (Tajvan), Džon Tinan (Irska), Barbara Šmit (Nemačka), Kai Lobjakas (Estonija), Dauma Kolj (Španija), Natali Lautenbaher (Finska), Mateja Kos (Slovenija), Rejčel Dikson (Velika Britanija) i Biljana Đorđević (Srbija), imao je zadatak da od 18 finalista izabere šest pobednika koji će tokom 2018. svoja znanja i umeća dopuniti boravkom u nekoj od eminentnih keramičkih manufaktura u Faenci (Italija), učešćem na prestižnom sajmu *Ambiente* u Frankfurtu i nastupom na stručnim konferencijama. To su Kloi Douds (Irska), Maria Gasparian (Jermenija), Ariun Li (Koreja), Veronika Lucinska (Poljska), Julija Šuster (Austrija) i Sofi Sautgejt (Velika Britanija).

Tokom Konferencije, pobednice 2017, Karolina Bednorc, Marija Juhnovska, Monika Miler, Sabrina Vasulka i Vendi Vord imale su priliku da iznesu svoja iskustva i ohrabre nove dobitnice i buduće aplikante.

Muzejske Debate o kuhinji

Pokrajinski muzej u Mariboru je sredinom oktobra organizovao još jedan izuzetan simpozijum u sklopu projekta *Museoeurope* čiji je jedan od pokrovitelja i Međunarodni savet muzeja

Tekst: Tamara Ognjević / Fotografije: Pokrajinski muzej Maribor

Museoeurope je kompleksni projekat čiju realizaciju je Pokrajinski muzej u Mariboru započeo 2012, kada je najveći grad Štajerske i drugi po veličini urbani centar u Republici Sloveniji, izabran za Evropsku kulturnu prestonicu. Sa renesansnim uvećenjem o „znanju koje oživljava umiruće“ i „umetnošću koja vraća na svetlo ono što nestaje u tami“ kolege iz mariborskog muzeja su prionule na zahtevan istraživački, izlagački, konzervatorsko-restauraterski, a pre svega organizaciono-komunikacijski posao, sa idejom da na odabrane teme okupe stručnjake, iz čitave Evrope, te da sa njima ukrste iskustva, razmišljanja i ideje. Ambiciozan projekat od početka uživa punu podršku ICOM-a, a dr Mirjana Koren, direktorka Mariborskog muzeja i njen mali, ali uigran tim, ulažu dvostruku napor da, s jedne strane, prikažu obimno kulturno i prirodno nasleđe Donje Štajerske, dok s druge nastoje da budu lideri u muzeologiji i kulturi, shodno obavezi koju imaju sve Evropske kulturne prestonice. Na tom talasu je od 2012. organizovano čak pet tematskih programa, koji u pravilu uključuju izložbe i simpozijume, ali i čitav niz pratećih sadržaja – radionice, predavanja, okrugle stolove, programe za mlade, gastronomsku diplomatiju. Ove godine, od 19. do 21. oktobra, Reginalani muzej je organizovao međunarodni simpozijum na temu *Debata o kuhinji (Kitchen debate)*, integralni deo izuzetno zanimljive istoimene izložbe, koja je u Muzeju otvorena u prirodu 8. juni-31. decembar, te u pet tematskih sesija (*Od ognjišta do industrije hrane, Kuhinja - mesto inovacija, Hrana između potrebe, zadovoljstva i zavisnosti, Kuhinja i hrana u umetnosti, kulturi i politici, Kuhinja i hrana unutar muzejskih postavki i pedagoških programa*) okupio evropske stručnjake, da razmatraju kompleksna pitanja kuhinje, hrane i ishrane u svetlu kulturnog nasleđa, ali i održivosti, te različitih izazova kojima aktuelna stvarnost ne manjka.

Simpozijum je otvorila Nina Zdravič Polič iz ICOM Europe, dok je uvodničar bio profesor emeritus Univerziteta u Ljubljani, Janez Bogataj. Dva dana je u prekrasnoj Viteškoj dvorani Mariborskog dvorca u kojem je muzej smešten, trajala izuzetno

Otvaranje
simpozijuma
u Viteškoj dvorani
u Mariboru

zanimljiva diskusija u okviru koje su se mogle čuti paralele između romanizacije antičkog sveta i aktuelne globalizacije posredovanjem hrane, iskustva u dizajnu onda modernih kuhinja iz programa mariborskog „Marlesa“, kako je sproveden plan gastronomske topografije Slovenije i na koji način je on uvršćen u nacionalnu strategiju održivosti, o postanku vanredno zanimljivog muzeja hrane Alimentarium u Veveju (Švajcarska), načinu na koji on funkcioniše i edukuje publiku širom sveta, o tradicionalnoj ishrani u Japanu, o hrani kao jedinstvenom „instrumentu“ u propagiranju nacionalsocijalizma tokom Drugog svetskog rata, te autentičnoj tradiciji, ali i ekonomiji kada je reč o konzumaciji jagnjetine na Cresu ili komunikacijskoj moći hrane u procesima oživljavanja prošlosti i razvoja publike u Arheološkom parku Budinjak u Samoborskom gorju u Hrvatskoj. Na desetina tema koje problematizuju pitanje kuhinje, hrane i ishrane, te potrebu za naročitim odnosom zaštitara, a u prvom redu muzealaca, kada je reč o zaštiti ovog vida nematerijalnog kulturnog nasleđa, što je bila tema rada potpisnika ovih redova, koji je kolagama na simpozijumu preneo deo iskustava na relaciji muzej i gastronomsko nasleđe u Srbiji.

Posebnu aromu mariborskom simpozijumu dalo je tematsko vođenje kroz grad i okolinu. Bili smo u prilici da vidimo izuzetno zanimljivo osmišljenu saradnju između muzeja i majstora starih zanata, vinara, gastronomi i lokalne zajednice koja nastoji da sačuva, ali i unapredi tradicionalne proizvode specifične za ovu regiju. Tako smo se sreli sa stručnjacima iz mariborskog Obrazovnog centra „Piramida“ koji su nam demonstrirali šta sve može da se uradi sa lokalnom tatarskom heljdom, degustirali štajerska vina kod Stare trte, najstarijeg čokota vinove loze u Evropi, ali i u malom carstvu agro-turizma kod „Gaubea“, posetili čuveni Srček, srce vina Slovenije, probali izvanredne specijalitete od divljači, gljiva i drugih autentičnih namirnica u „Hiši Denk“ i upoznali se sa prostorom Muzeja vinogradarstva „Kebl“ na Svečini, ali prisustvovali i otvaranju najvećeg slovenačkog pozorišnog festivala Borštnikovih susreta u Nacionalnom teatru Slovenije u Mariboru. Konačno, kulturno nasleđe je kompleksni mozaik sačinjen od bezbroj tesera različitih nijansi koj obrazuju celovitu, autentičnu sliku, a srećni su oni koji imaju tako dobre domaćine kakav je Pokrajinski muzej Maribora, pa mogu tu sliku da vide u celini.

Muzej i komunikacija

Dobar deo muzejskih profesionalaca još u potpunosti ne razume prednosti kvalitetne komunikacije s javnošću. Još manje razume neophodnost kreiranja sopstvenih sredstava komunikacije, korišćenje sajtova i društvenih mreža. Brojne izložbe, projekti, konferencije, istraživanja, najrazličitiji muzejski programi, ostaju daleko od očiju javnosti zahvaljujući toj činjenici. Samim tim i muzej i publika bivaju uskraćeni za tako važnu interakciju, kao i sve one efekte koji iz nje mogu proisteci. Da problem nije lokalnog već globalnog karaktera, i da ima najdirektnije veze sa kulturnom politikom, nedvosmisleno pokazuje čitav niz međunarodnih muzejskih programa i skupova o kojima javnost praktično ništa ne zna zahvaljujući činjenici da muzeji ili asocijacije koje okupljaju muzejske profesionalce, ne prepoznaju narastajuću potrebu za informisanjem. Dobro je upitati se zašto?

Stiče se utisak da je muzej sam sebi dovoljan u svakom onom društvu u kojem kulturna politika podrazumeva državu kao pokrovitelja muzejskih programa, odnosno da su muzeji u državama sa liberalnom kulturnom politikom neuporedivo angažovaniji u komuniciranju javnosti, budući da im od toga najdirektnije zavisi opstanak. Otuda i dijametralno različit odnos u poimanju značaja profesionalizacije odgovarajućih muzejskih službi koje se bave komunikacijom, pa shodno tome i prisustvo ili potpuno odsustvo u medijskom prostoru. Rezultat ovog dispariteta je očigledan. S jedne strane su muzeji koji predstavljaju neotuđivi deo kulturnog identiteta, lidere u kulturi i obrazovanju, a s druge poražavajuće marginalizovane, gotovo neprimetne ustanove bez autoriteta i uticaja. Ovakav odnos postaje posebno vidljiv u kriznim situacijama, kojih nije bilo malo u proteklom periodu u svetu, ali i u Srbiji. Manjak profesionalaca u muzejskim PR službama su itekako osetili pojedini ovdašnji muzeji u kriznim situacijama, a narušavanje ugleda ovih ustanova, kao posledicu, osetila je čitava muzejska zajednica, jer ni za jednu struku nije dobro kada neki njen član umesto na kulturnoj rubrici završi u crnoj hronici.

Svi ovi razlozi ukazuju na neophodnost profesionalizacije službi za odnose s javnostima u domaćim muzejima. Pokušali smo 2015. godine na ICOM-ovom seminaru *Muzej i komunikacija* da ukažemo na primere dobre prakse i korisne alate u oblasti muzejskog PR-a i marketinga. Svest o neophodnosti kvalitetne komunikacije nas je navela da redizajniramo i modernizujemo sopstveno glasilo, ali i da razmišljamo o njegovoj profesionalizaciji i upisu u Registar medija Republike Srbije. Naime, praksa pokazuje da niko ne može predstaviti muzej i njegovu delatnost bolje od samih muzealaca. Naravno, pod uslovom da profesionalci angažovani na ovim poslovima razumeju kako funkcionišu mediji, a pre svega, da razumeju savremenu publiku i njene kulturne potrebe. Na obostranu korist i zadovoljstvo.

Tamara Ognjević

ICOM Srbija

IZDAVAČ

NK ICOM SRBIJA

ODGOVORNI UREDNIK

Slavko Spasić

UREDNIK IZDANJA

Tamara Ognjević

SARADNICI U OVOM BROJU

Marina Cvetković, Marijana Cvetković, Biljana Đorđević, Aleksandra Ivković, Nikola Krstović, Milana Kvas, Draginja Maskareli, Gordana Milanović, Lidija Mustadanagić, Vuk Nenezić, Jelena Ognjanović, Tijana Palkovljević-Bugarški, Suzana Spasić, Sara Sopić, Milja Stijović, Miroslav Žarkov

PREVOD NA ENGLISKI

Stela Spasić

KOREKTURA

Biljana Đorđević

PREPRESS

Vuk Milosavljević

KONTAKT

Nacionalni komitet ICOM Srbija
Trg Republike 1a
Beograd/Srbija
icom.srbia@gmail.com
<http://network.icom.museum/icom-serbia>

ŠTAMPA

TIRAŽ

500

NASLOVNA STRANA

Motiv nastao compositig metodom, korišćen za dizajn plakata ICOM-ovog seminara *Ekomuzeji i muzeji zajednice* 2017, dizajn: Biljana Sovilj, profesor Visoke škole likovnih i primenjenih umetnosti strukovnih studija u Beogradu

Sadržaj ovog broja časopisa je odobrio Izvršni odbor Nacionalnog komiteta ICOM Srbija

ISSN 2217-7531

© ICOM Srbija 2017

KAKO ĆETE SLEDEĆI PUT PRIKAZATI SVOJU ZBIRKU?

POKAŽITE SVOJU ZBIRKU, A DA VAS NE BOLI GLAVA

Upravo prema Vašem zahtevu i Vašoj meri napravićemo:

- Dobru izložbenu vitrinu
- Funkcionalni izložbeni pano
- Ramove za brzo izlaganje plakata
- Čak i vitrinu iz snova

Na Vašu i našu radost.

Када Вам нешто треба...
Само нам реците!

O NAMA

Za nas Vaša zbirka je centar sveta. Biće uvek prikazana na efektan, estetski dopadljiv i ekonomičan način. Zbog Vaših zbirki, još od 1992, razvili smo mnogo tehničkih rešenja i proverili ih u praksi. I sada, kada se posle 25 godina osvrnemo:

- za nama je više hiljada kvalitetno odrađenih projekata;
- pored nas je preko hiljadu zadovoljnih klijenata;

VI STE ISPRED NAS!

Već 25 godina ŠEVA je profesionalni proizvođač opreme za unapređenje komunikacije i prodaje.

Ševa d.o.o. - Novi Sad | Školska 44, 21203 Veternik
Tel. 021 822 900 | Faks: 021 823 095 | Mob: 063 512 823
office@seva.co.rs | www.seva.co.rs

WWW.GALERIJEIMUZEJI.COM

VIRTUELIZACIJA
IZLOŽBI

REPRODUKCIJE
UMETNIČKIH DELA

VIDEO
PRODUKCIJA

VR PHOTO TEAM

VAS PARTNER ZA DIGITALNU KOMUNIKACIJU.

WWW.GALERIJEIMUZEJI.COM

WWW.VRPHOTOTEAM.COM

INFO@VRPHOTOTEAM.COM

2 SRPSKE ARMIJE 5 | TEL.+381 69 2 509 609

11000 BEOGRAD | SRBIJA

Google Street View
trusted